

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

İLETİŞİM FAKÜLTESİ

KONU:

**“ BRTK TV HABERLERİNDE SİYASAL İKTİDAR VE
ETKİLERİ ”**

MEZUNİYET PROJESİ

DANIŞMAN:

YRD.DOÇ. DR.NERİMAN SAYGILI

HAZIRLAYAN:

BETÜL SONUÇ ARSLAN
Radyo-Televizyon-Sinema Bölümü
971126

Lefkoşa, 2001

ÖNSÖZ

Yaşamak, başlı başına iletişimdir. Çünkü bir alışverişdir iletişim. Evrende yaşayan binlerce canlıdan insanoğlunu ayırdedense; onun düşünebilme, düşündüklerini konuşabilme ve yazabilme özelliklerine sahip olmasıdır. O konuşarak iletişim kuruyor ve yine kendi yarattığı iletişim teknolojisi sayesinde, kilometreleri sanal bir ortamda aşarak, dünyanın bir ucundan diğer ucuna anında ulaşabiliyor.

Uygulamada ise, kamusal yaşamın doğası ve demokrasinin tam olarak işlememesi yüzünden birtakım sınırlılıklar söz konusu. Bilgilenme, haberleşme ve iletişimle ilgili olan meselelerin giderek daha fazla önem kazanacağı günümüzde, kuşkusuz sorunlar da yaşanacaktır ve yaşanmaktadır. Demokratik hassasiyetin gelişmesi için sorunların, yanlışlıkların yaşanması ve bu sorunlara, yanlışlıklara çözümler aranması da kaçınılmazdır.

Bu tezde ise, demokratik bir toplumun gerektirdiği bilgi ve haberin yayılmasını sağlamaya çalışan, BRTK TV Haberleri ele alınmış ve siyasal iktidara hizmetin bir varlık amacı olup olamayacağı üzerine, görüşler ortaya konulmuştur.

Demokratik toplumun, esas ve gıdası bilgi ve haberdur. Bilgi ve haberleri sağlama ve aktarma konusunda, dün olduğu gibi bugünde ve gelecekte de, BRTK'na hayati görevler düşmektedir. BRT'nun, demokratik bir kurum olarak varlığını sürdürmesi ise, en büyük dileğimdir.

Tezimin sistematığı konusunda yardımlarını esirgemeyen, Yrd. Doç. Dr. Neriman Saygılı'ya ve tezime düşünceleriyle katkı koyan, ışık olan sevdiklerime teşekkür ederim.

Haziran 2001

Betül Sonuç Arslan

GİRİŞ

Bu çalışmada, kitle haberleşmesinin toplumsal yapıdaki yeri irdelenerek, özellikle KKTC'nin bir kamu kuruluşu olan BRTK'nun TV Haberlerinde, siyasal iktidara hizmetin bir varlık amacı olup olmadığı açılmış ve sonuçları tartışılmıştır.

Medyanın devasa boyutları yanında, Kıbrıs bugün de küçük bir adadır. Ancak cep ülkesi denecek kadar küçük olan bu ülkede, toplumsal ve siyasal gerçeklerden doğru şekilde haberdar olunamamaktadır. Kuşkusuz teknolojik gelişmelerin sağladığı olanak, yaşadığımız coğrafyada da kitle iletişim araçlarını, özellikle de televizyonu her zamankinden güçlü kılmıştır.

BRT'nu ise, bu küçük adada siyasal/sosyal önemli sonuçlar oluşturan toplumsal bir kurumdur. Ekonomik, sosyal, siyasal, hatta psikolojik bir bunalım yaşanmakta olan KKTC'nde, BRTK TV Haber Bültenlerinde, siyasal iktidarın söylemlerini doğrulayıcı veya güçlendirici haberlere yoğun olarak yer verilmesi ise, kitle iletişim sistemindeki yeni ve kökten dönüşümlerle ve gelişmelerle bağdaşmamaktadır. İzlenme oranı uğruna anahaber bültenlerinin magazinleşmesi kabul edilemeyeceği gibi, BRTK TV Haber Bültenlerinde protokol haberciliği yapılması ve siyasal iktidara hizmet edilmesi de, kabul edilebilir değildir.

Durumun kabul edilebilir olmadığını ortaya koymak amacıyla, bu çalışma hazırlanmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde; "Haber ve Haberleşme" kavramları tartışılmış ve "Kitle Haberleşmesinin Toplumsal Yapıdaki Yeri" incelenmiştir.

İkinci Bölümde; "BRTK TV Haber Bültenlerinin Üretim Süreci" üzerinde durulmuş ve "BRTK'nun TV Haberlerinde Siyasal İktidara Hizmetin Bir Varlık Amacı Olup Olamayacağı" sınıanmıştır.

Üçüncü bölümde ise; "BRTK TV Haber Bültenlerinin KKTC'ndeki bazı siyasi partiler, akademisyenler ve KKTC halkı için ne anlama geldiği" saptanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın sonuç bölümünü ise, konuyla ilgili genel bir değerlendirme kapsamaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
GİRİŞ	II
İÇİNDEKİLER	III

BİRİNCİ BÖLÜM

I. HABER VE HABERLEŞME.....	1
1.1. Kitle Haberleşmesi ve Kitle Haberleşme Araçlarının Önemi.....	4
1.2. Kamu Hizmeti Niteliğindeki TV Yayıncılığında Habere Bakış.....	6
II. KİTLE HABERLEŞMESİNİN TOPLUMSAL YAPIDAKİ YERİ..	7
2.1. Haberin İdeolojik Karakteri ve Siyasal Boyutu.....	8
2.2. Siyasal Toplumsallaşmaya Televizyonun ve Televizyon Haber Bültenlerinin Etkisi.....	10

İKİNCİ BÖLÜM

I. BRTK TV HABER BÜLTENLERİNİN ÜRETİM SÜRECİ.....	12
1.1. Gerçekler Nasıl İnşa Ediliyor?.....	15
1.1.1. Haberler Yanlış mı Yanlı mı Yoksa Yetersiz mi?.....	15
1.1.2. Haberler Kendi Sınıfsal Gerçekliğimizi mi Yansıtmakta?.....	16
1.1.3. Haberi Tanımından Uzaklaştıran Baskın Güç Nedir?.....	18
II. BRTK TV HABERLERİNDE SİYASAL İKTİDARA HİZMET BİR VARLIK AMACI MIDIR?	19
2.1. Kamu Yayıncılığı Gerçekleştiren BRTK TV Haber Bültenlerinde Dengelilik Var mıdır?.....	21
2.2. Yayıncılığın Devlet Eliyle Yapılması Yanlılık Sorunsalına mı Neden Oluyor?.....	24
2.3. BRTK'nun TV Haberlerinde Devlet Etkinliğinin Azaltılması mı Gerekliyor?.....	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. BRTK TV HABER BÜLTENLERİNE SİYASİLERİN BAKIŞI.....	28
1.1. TKP'nin BRTK TV Haberlerine Bakışı.....	28
1.2. DP'nin BRTK TV Haberlerine Bakışı.....	32
1.3. CTP'nin BRTK TV Haberlerine Bakışı.....	33
II. BRTK TV HABER BÜLTENLERİNE AKADEMİSYENLERİN VE HALKIN BAKIŞI.....	35
SONUÇ.....	42
BİBLİYOGRAFYA.....	44
DİZİN.....	45

BİRİNCİ BÖLÜM

I. HABER VE HABERLEŞME

Teknolojik gelişmeyle paralelik sergileyen iletişim alanında, kullanılmakta olan pek çok sözcük var. Bu sözcüklerin kimilerine çok yabancı kalmakla birlikte, bazılarına ise yaşam veren insan, yabancı olmasa gerek. Örneğin şaşırtıcı ve büyüleyici olarak nitelenebilecek haber sözcüğü...

Türk Dil Kurumu'nun 1998 tarihli Türkçe sözlüğünde haber şu şekilde açıklanıyor. "*Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık.*" "*İletişim veya yayın organlarıyla verilen bilgi.*" "*Bilgi.*"⁽¹⁾ Haber sözcüğünün Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğündeki açılımı böyle olmakla birlikte, haber başka başka şekillerde de tanımlanabilmektedir. "*Haber tarihin kabaca yazılmış ilk müsvettesidir.*"⁽²⁾ "*Bir olayın raporudur.*", "*Çevrede olup biten herşeydir.*", "*İnsanlara iletilen önemli olaylardır.*", "*Olduktan sonra algılanabilen bir olgudur.*"⁽³⁾

Sayılabilecek tanımlar o kadar çok ki, ancak ortak paydada buluşulabilecek bir diğer tanım; yeterince uzun, özet bilgiler tanımıdır. Haber tanımlarının bu kadar çok olmasının nedeni, işlevinin çeşitliliğinden, etkisinin büyük bir alanı ve yoğunluğu kapladığından ötürüdür. Fakat, kişileri bilgilendiren, eğiten, eğlendiren, üzen, sevindiren bir haber, haber niteliğini taşıyabilmesi için; bazı öğelere ihtiyaç duyar. Bu öğeler ise şunlardır:

1. Doğruluk
2. Tamlık
3. Tarafsızlık
4. Sorumluluk duygusu
5. Tazelik

⁽¹⁾ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998, s.919.

⁽²⁾ Alemdar, Zeynep, "Oyunun Kuralı, Basında Özdenetim", Bilgi Yayınevi, Ankara 1990, s.15.

⁽³⁾ Girgin, Kaan, "Haber Yazma Teknikleri, Haberci Adayının El Kitabı", İnkılap Yayınevi, İstanbul, 1998, s.13-14.

6. Toplum için önem taşıması

7. Yakınlık

8. Orjinallik

Bireyin toplumsal, siyasal ve ekonomik konulara yönelik olarak bilgilenmesinde, haberlerin işlevi büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla haber üreten ve haberleri kamuya sunan kişilerin rolleri de, tartışmasız önem arz etmektedir. Bir haberde doğruluk, haberin amentüsüdür. Haber okuyucuyu, dinleyiciyi veya izleyiciyi kuşku içinde bırakmamalı, şüpheyi düşürmemelidir. Haberin doğru bir biçimde değerlendirilmesi bakımından, haber kısa yazılmalı, ilgi çekici olmalı ama tam olmalıdır. Habere, tarafsızca yaklaşılmalı ve haber tarafsızca sunulmalıdır. Dengelilik ve yansızlık gözetilmelidir. Yasama, yürütme ve yargıdan sonra, basını 4. güç olarak görme eğilimi sözkonusu olduğundan, “Kıyafetleriyle ağırlanıp, fikirleriyle uğurlananlar” sorumluluk duygusuyla hareket etmek zorundadır.

2000’li yılların iletişim teknolojisinde kişilere konserve haber sunmak, çekicilik yerine içeriğinde iticiliği taşır. Bu nedenden ötürü, topluma taze haber sunulmalıdır. Ayrıca haberin, toplum için önem taşıması da gerekmektedir. Bu noktada devreye sayısal ölçüler girmektedir. “Caminin içi dururken, dışı sıvanmaz” atasözünden hareketle haberlerde tanıdık, bildik ve yakın olan şeylerin önemli olduğunun belirtilmesinde de, yarar vardır. Haberin orjinal olması, orjinal temalar üzerine yapılanması da sözkonusudur; ancak bu tarza daha çok magazin habercilikte ağırlık verilmelidir.

Sosyal bir varlık olan insan, toplum içinde yaşar. İnsanın bir toplum içinde çeşitli alt gruplarla birlikte yaşaması, doğal olarak birtakım ilişkileri de beraberinde getirir. Bu ilişkileri yaşanır kılan yol ise, haberleşmedir. Öte yandan, insan yaşadığı toplumda bir kültüre sahiptir. Toplumu oluşturan bireyler tarafından yaratılan herşey, bir kültürdür. Toplumun kendine özgü ahlak kuralları, gelenek ve görenekleri, inaçları, sanat anlayışı, hukuk kuralları, kısaca insanoğlunun yarattığı herşeydir kültür. Toplumun içinde küçük bir özne olarak algılanabilecek birey ise, kültürü; sosyalleşme yolu ile kazanabilir. Sosyalleşmenin gerçekleşebilmesi için de, insanlar ve çeşitli sosyal gruplar arasında, haberleşme kaçınılmazdır.⁽⁴⁾

⁽⁴⁾ İçel, Kayıhan, “Kitle Haberleşme Hukuku”, Beta Yayınları, Üçüncü Baskı, İstanbul 1990, s.3.

Haberleşme (Communication) sözcüğü, Latince bir sözcük olan communics, yani ortak sözcüğünden gelmektedir. Niçin ortak? Çünkü haberleşme süreci, yani bilgi, düşünce ve tutumların aktarım süreci, ortak semboller aracılığı ile kişiler veya gruplar arasında gerçekleştirilmektedir. Özellikle son yıllarda haberleşme sözcüğünü ifade edebilmek için, iletişim sözcüğü de yaygın olarak kullanılmaktadır. Zaten iletişim; bilgi, düşünce ve davranışların aktarım süreci olarak, terminolojideki yerini almış durumdadır. Dolayısıyla haberleşen ya da iletilen kişiler-gruplar, aynı bilgileri, aynı düşünceleri veya aynı davranışları paylaşmak istemektedir. Bir başka deyişle kişiler aynı bilgilere, aynı düşüncelere ve aynı davranışlara ortak olmak istemektedirler denilebilir.⁽⁵⁾

“İletişim kavramını tanımlayan sosyal bilimciler, olaya değişik açılardan yaklaşmışlardır: Bir cevap almayı sağlayacak şekilde bilgi iletilmesi ve bir fikrin, görüşün veya bilginin paylaşılması, bir kişi ile dinleyicileri arasında anlam ihtiva eden etkileşim yaratılması, bir kişiden veya gruptan diğerine semboller yoluyla bilgi aktarılması, bilgi, düşünce ve davranışların aktarım süreci.”⁽⁶⁾ Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi, aslında iletişim insanoğlunun toplumsallaşmasının bir yansıması ve bilgi, düşünce ve davranışların, kişiler arasında paylaşılması sürecidir de.

Tabii haberleşmenin iki dayanak noktası vardır. Bu dayanak noktalarının birisi almak, bir diğeri ise vermektir. Ara konumda ise, dayanak noktalarının bel kemiği olarak tanımlanabilecek mesaj yer almaktadır. Yani bu alış verişte üç önemli unsur söz konusudur. Birincisi kaynak, ikincisi mesaj, üçüncüsü ise alıcıdır. Kaynak; haberi veren veya ileten birey veya ilgili kuruluştur. Mesaj; havadaki ses dalgaları, herhangi bir sinyal, basılmış yazı, fotoğraf veya resim, ya da elektrik devresindeki titreşimlerdir. Alıcı ise; haberi alan, dinleyen, izleyen veya okuyan kişi ya da kişilerdir.

Bu etkileşim sürecinde, eğer arzu edilen etki ortaya çıkmaz veya farklı şekilde gerçekleşirse, iletişim başarısızlıkla sonuçlanmış demektir.⁽⁷⁾ Bu anlatılanlar ışığında değerlendirilecek olursa, haberleşme süreci gerçekten karmaşık bir süreçtir.

⁽⁵⁾ a.g.e. s.3.

⁽⁶⁾ Bektaş, Arsev, “Kamuoyu, İletişim Ve Demokrasi”, Bağlam Yayınları, İstanbul 1996, s.99.

⁽⁷⁾ Erdoğan, İrfan; Alemdar, Korkmaz, “İletişim ve Toplum”, Bilgi Yayınevi, Ankara 1990, s.51.

1.1.Kitle Haberleşmesi ve Kitle Haberleşme Araçlarının Önemi

Kitle Haberleşme araçlarıyla; yani basın, radyo-televizyon, sinema filmleri, video bantları ve bilgisayar teknolojisiyle, internetle gerçekleştirilen ve her türlü bilgi, düşünce ve tutumları, insan topluluklarına tek yanlı ulaştıran her türlü yayına, ortak olarak Kitle Haberleşmesi denilmektedir. İngilizce “Mass Communication” deyiminin çevirisi olarak dilimize yerleşmiş ve benimsenmiştir. Buradaki haberleşme, bireysel bazda olmadığından bu türdeki haberleşmeye, “Kitle Haberleşmesi” denilmiştir. Zaten kitle haberleşmesi, geniş anlamdaki kitlelere yönelik olarak gerçekleştirilen bir haberleşmedir.

Kitle Haberleşme Araçları, özellikle iki yönden önem arz etmektedir:

“a. Kamuoyunun oluşması ve düzenlenmesi yönünden önemi

Kitle haberleşme araçları, özellikle radyo ve televizyon, kanıların ve bilgilerin biçimlenmesi sürecini büyük ölçüde hızlandırdığı ve seslenilen kitlelerin sınırlarını çok artırdığı, aynı zamanda haber kaynağının alanını da genişlettiği içindir ki, halkın görüşlerinin oluşmasında ve düzenlenmesinde çok etkin bir duruma ulaşmıştır.”⁽⁸⁾

Kitle haberleşmesinin bu etkinliğinden, devlet tanıtma faaliyeti yönünden de yararlanmaktadır. Globalleşen dünyada, yaşanan karmaşık ve sentetik uluslararası ilişkilerde, bu kendini daha da hissettirmektedir. Ayrıca demokratik rejimlerde, yurttaşların devlet yönetimine katılmaları ve bunu uygun ve etkin biçimde kullanmaları açısından da, kitle haberleşmesinin yararı reddedilemez. Tabii halkın, devlet yönetiminde etkin olabilmesi, herşeyi doğru ve eksiksiz olarak bilebilmesi ve bilebildiklerini, görebildiklerini başkalarına da duyurabilme zorunluluğunu taşımaktadır.⁽⁹⁾

Toplumsal kalkınmanın ve refahın fazlaca hissedilmediği az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde, yukarıda anlatılan etkililiğe ek olarak başka başka etkililikler de sözkonusudur.

Örneğin bu tip ülkelerde, kamuoyunun sağlıklı bir şekilde oluşabilmesi ve düzenlenebilmesi için, kitle haberleşme araçlarından halen hissedilir şekilde yararlanılmaktadır. Halk bu yolla çeşitli konularda bilgilendirilmektedir.

⁽⁸⁾ İçel, s.9 .

⁽⁹⁾ a.g.e. s.10.

“b. Devletlerarası ilişkiler yönünden önemi

Devletlerin dış politikalarının yürütülmesinde de kitle haberleşme araçlarının küçümsenmeyecek önemi vardır.”⁽¹⁰⁾ Çünkü kamuoyu, kitle haberleşme araçlarıyla oluşturulmakta ve ülkelerarası politikada uygulanması düşünülen konularda, kamuoyunun desteği bu yolla alınmaktadır. Bunlara paralel olarak, dış dünyada her tür konuda etkin olabilmenin yolu, yine kitle haberleşme araçlarını kullanmaktan geçmektedir. Özellikle iletişim teknolojisindeki internet ağı, coğrafyalararası mesafeleri de ortadan kaldırmış durumdadır.

Kitle Haberleşme araçlarının, kamusal görevlerinin başında haber verme görevi ve sorumluluğunun bulunduğundan söz etmiştik. KKTC Anayasası, vatandaşın haberleşme özgürlüğünü, 21. Maddede şu şekilde özetlemektedir:

“ (1) Herkes, haberleşme özgürlüğüne sahiptir.

(2) Haberleşmenin gizliliği esastır. Yasanın gösterdiği durumlarda mahkeme veya yargıç tarafından yasaya uygun olarak verilmiş bir karar olmadıkça, bu gizliliğe dokunulamaz.”⁽¹¹⁾

Basın özgürlüğü ise, KKTC Anayasası'nın 26. Maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

“(1) Yurttaşlar için basın ve yayın özgüdür, sansür edilemez.

(2) Devlet, basın, yayın ve haber alma özgürlüğünü sağlayacak önlemleri alır.

(3) Basın ve haber alma özgürlüğü, kamu düzenini, ulusal güvenliği veya ahlaki korumak; kişilerin şeref, haysiyet ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek veya yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak için yasa ile sınırlanabilir.

(4) Yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için yasa ile belirtilecek sınırlar içinde, mahkeme veya yargıç tarafından verilecek kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayın yasağı konamaz.”⁽¹²⁾

Yani Anayasa'nın 21. Ve 26. Maddesi uyarınca, yurttaşlar haberleşme özgürlüğüne sahiptir ve bu haberleşmenin gizliliği esastır. Bu arada, basın ve haber

⁽¹⁰⁾ a.g.e. s.11.

⁽¹¹⁾ KKTC Anayasası, Basın Özgürlüğü, madde 26, Devlet Basımevi, Lefkoşa, s.10.

⁽¹²⁾ KKTC Anayasası, Haberleşme Özgürlüğü, madde 21, Devlet Basımevi, Lefkoşa, s.9.

alma özgürlüğü, 26. Maddenin 3. Fıkrasında belirtilen somut nedenlerden ötürü de, yasa ile sınırlanabilmektedir. O halde, demokratik hukuk devletinde, en önemli ve etkin denetim organının, basın olduğu kabul edilebilir bir gerçeklik varsayılmaz!

1.2. Kamu Hizmeti Niteliğindeki TV Yayıncılığında Habere Bakış

Kitle İletişim Araçlarıyla kuşatılmış bir dünyada yaşanıyor. Öyle ki bu araçlar, insan yaşamının vazgeçilmezi olmuş durumdadır. İnsanlar, içinde yaşadıkları dünyayı bu araçlarla tanımıyorlar ve bu araçlar da, insanların yaşamlarını tanımıyor. Elektronik basın araçlarından birisi olan televizyon ise, hem kulağa hem de göze yönelmiş bir araç olduğundan, oldukça ilgi çekici ve etkilidir. Ancak, televizyonun yayın süresi günün 24 saati ile sınırlı olduğundan, bu etkililik bu zaman dilimi içerisinde kalmaktadır. Örneğin televizyonda verilen haberler, gazetelerdeki gibi konunun derinine inilerek verilememektedir. Konunun, ayrıntılı noktaları televizyon haberciliğinde çoğu zaman işlenememektedir.

Televizyon için haber yazmak, dikkat ve yaratıcılık gerekmektedir. Çünkü televizyon haberinde, üslup önemlidir. Bu noktada da muhabirin meslekteki becerisini iyi ve doğru bir biçimde kullanması koşuldur. Görüntü malzemesiyle haberler işlenir ve haberde son resim, son kare gösterilmeden olay tam olarak anlatılamaz. Televizyon haberlerinde eğer süre kısıtlılığı var ise, haberler kısaltılamaz. Önem derecesi gözetilerek, bazı haberler tam olarak çıkarılır.

“ Televizyon haberi için belki en önemli özellik, haberin son kelimesi söylenmeden, son resim göstermeden olayı tam olarak anlatmadığıdır. Hiçbir zaman zaten, gazete haberi gibi alttan önemsiz kısımlar çıkarılabilecek şekilde kaleme alınmaz. Bu durum da dramatik bir bütünlük içinde kaleme alınması zorunluluğundan ileri gelmektedir. ” ⁽¹³⁾ Çünkü haber, gerek metni, gerek görüntüsüyle anlamlı olmak ve bir bütünlük taşımak zorundadır. Bir haberin can alıcı noktaları ise; her zaman için haberin ya başındadır veya başlangıca yakın noktadadır. Böyle bir tarzın yerleşmesinin nedeni ise, haber olan bir olayın neden ve sonuçlarının, izleyiciye daha ilk anlardan itibaren ifade edilebilme zorunluluğunu taşımasıdır. Elektronik basında haberlerin izleyiciye aktarılması ise, iki şekilde olmaktadır:

⁽¹³⁾ Tokgöz, Oya, “Temel Gazetecilik”, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 4. Baskı, Ankara 2000, s.332.

Birincisi, kısa haberlerdir. Buradaki haberler, izleyiciye veya dinleyiciye özet şeklinde ve öz bir biçimde sunulmaktadır. İkinci şekil ise, haberlerin geniş bir biçimde, yani haber bülteni olarak izleyiciye veya dinleyiciye aktarılması sürecidir. Ancak, ister kısa haberler isterse haber bültenleri olsun, hitap ettikleri kitleye konuşma havası şeklinde verilmesi, ikisinin de en temel özelliğidir. ⁽¹⁴⁾

II. KİTLE HABERLEŞMESİNİN TOPLUMSAL YAPIDAKİ YERİ

“ İnsan yavrusu algılayarak işe koyulur ve algıladıklarını anlamaya çalışır. Anladıkları arasında bir ilişki kurar. Vardığı sonuçlar doğrultusunda tutumlar edinir ve bu tutumlarla davranır...Ancak algılamadan davranışa pek çok etmenle, pek çok evreden geçilir. Birey her aşamada çevresini algılamaya devam eder. Kendisi, başkaları, kurumlar, kurallar, yaşam ve toplum hakkında izlenimler edinir. Bireysel ve toplumsal davranışların, normların kuralları da aynı süreçte gizlidir. ”⁽¹⁵⁾ Peki kitle haberleşmesinin, toplumsallaşmaya etkisi ve toplumsal yapıdaki yeri nedir? Neden kitle haberleşmesi ve toplumsallaşma, algılama süreciyle içiçedir? Belirtilmelidirki, “ iletişim toplumsallaşmanın asal etkenlerinden biridir. ”⁽¹⁶⁾ Toplumsallaşma ise; bireyin kişilik kazanarak, belli bir toplumsal çevreye hazırlanması sürecidir. Yani, bireyin bir varlık olarak yaşamasını sağlayan her türlü sürece, toplumsallaşma denilmektedir. Kitle haberleşmesinin, toplumsal yapıdaki yeri de insanın algılama süreciyle içiçedir. Çünkü kitle haberleşmesi, insanoğlunun duyu organlarıyla, varolan gerçekler arasında inşa edilmiş bir duvar gibidir. Enformasyon veya bilgi toplumunda, insanlar toplumsallaşma sürecini kitle haberleşmesine bağlı olarak gerçekleştirmektedir. Yani, kitle haberleşme araçları insanların zihinlerinde pekçok konuda belirleyici, etkileyici, zaman zaman yön verici bir rolü üstlenmiş durumdadır. “Sosyolojik bir perspektifle bakıldığında ise medyanın insan zihni üzerinde egemenlikler kurarak, bireyleri, kurumları ve toplumsal ilişkileri derinden etkilediği söylenebilir. ” ⁽¹⁷⁾

⁽¹⁴⁾ a.g.e. s. 330

⁽¹⁵⁾ Güneş, Sadık, “ Medya ve Kültür, Sessiz Yığınların Kültürel İntiharı ”, Vadi Yayınları, Ankara 1996, s.94.

⁽¹⁶⁾ Mutlu, Erol, “İletişim Sözlüğü”, Ark Yayınevi, Ankara 1995, s. 332.

⁽¹⁷⁾ Güneş, s.92.

Televizyon, sosyal yaşantıda makro bir şekilde kendine etkin ve yaygın bir yer edinmiş durumdadır. Her yaştan kişiyi aurasıyla etkisi altına alan bu araç için, pek çok şey söylenmiştir, söylenecektir de. Ortaya atılan görüşlerden birisi, onun gerçekliği yeniden kurgulayarak, temsili bir dünya oluşturduğu yönündedir. Oysa, kurgulanarak oluşturulmuş veya inşa edilmiş gerçekler, aslında gerçek değildir. Buradaki gerçeklik dondurulmuş, “freeze”lenmiş bir gerçekliktir. Ya da, ambalajlanmış bir anlamdır.

Ancak bu anlamlar, zihinsel algı kapılarının açılması ve algı sürecinin start almasıyla kavranılabilir. Alınan bilgilerin kavranması ve birikmesi ise, zaman içinde uzun süren bir toplumsallaşma süreciyle olmaktadır.

Bu arada, televizyonun insanları nasıl etkilediği veya etkileyip etkilemediği konusunda, ortaya konulmuş pek çok görüş-yaklaşım bulunmaktadır. (Şırına Modeli, Sessizlik Sarmalı, Sihirli Mermi Kuramı, v.s.)

Sonuç olarak, toplumsallaşma etmenlerinin arasında görülen kitle haberleşmesi, özellikle 20. Y.y.’ın ikinci yarısından itibaren önemini artırmaktadır. Özellikle siyasal erklerin, siyasal partilerin, çeşitli kamu kuruluşları ve özel kurumların, diğer sivil toplum örgütlerinin, kitle haberleşme araçlarına vermiş oldukları önem gözden geçirilecek olursa, bu daha kolay anlaşılabilir ve kitle haberleşmesinin, toplumsal yapıdaki yeri ve önemi daha rahat kavranabilir.

2.1. Haberin İdeolojik Karakteri ve Siyasal Boyutu

İdeoloji; herhangi bir kültürde egemen olan ve belirli bir güce sahip olanların elinde bulundurduğu tutarlı inanç ve değer kümelerini ifade eder. Ayrıca toplumsal yaşantı içerisinde, yaşanan her türlü ilişkiler ve bu ilişkileri gün ışığına çıkaran araçları da kapsar.

Bugüne kadar ideolojinin pek çok tanımı yapılmıştır. Örneğin Terry Eagleton’ın(1991) ideoloji tanımlarından birkaçı şöyledir:

“ Bilinçli toplumsal aktörlerin dünyalarını anlamlandırma ortamı.” “ Belli bir toplumsal küme ya da sınıfa özgü fikirler kümesi.” ⁽¹⁸⁾ Dolayısıyla devlet tarafından kontrol edilen ve bir kültürde egemen ideolojiyi temsil eden kurumların bulunması da kaçınılmazdır. İdeolojik pratiklerin edinildiği kurumlardan birisi de medyadır.

⁽¹⁸⁾ Mutlu, s. 161.

Çünkü; *“Medya, konuşulabilir olanın alanını yaratan bir görme biçimi, düzenleme ve yargulama yönetimi, seçme ve tercih aracı yaratır. Bu söylem düzeni hem dışlayıcı bir bilgi alanı hem de bu alana karşılık gelen özne konumları yaratır.”*⁽¹⁹⁾ Dolayısıyla, medyada yer alan haberin ideolojik bir karakteri vardır. Bu ideolojik karakterin oluşumunda, bir takım etkenlere dikkat edilmesi ise kaçınılmazdır.

Örneğin haberlerde toplumsal ve siyasal gerçeklikler yeniden inşa edilir ve bu inşa esnasında kısıtlı başlıklar kullanılır. Haber ve haber değeri hakkında, çeşitli seçkin aktörler, kişiler, gruplar, sınıflar, kurumlar rol oynar ve haber, toplumsal iktidarın kitlesel dolayımından geçerek yeniden üretilir.⁽²⁰⁾

Bu arada zaten geniş anlamda ideolojik olarak nitelenebilecek televizyon pratikleri de sözkonusudur. Bunlar;

1. Çökelme (sedimentation)

Dibe yerleşen, kendini gömülü bir ideoloji olarak depolayan söylem

2. Şeyselleşme (reification)

Mevcut olanın, var olanın doğal hale getirilmesi.

3. Uyarlama (adaptation)

Ağır ağır hayat bulan değişim ve bu yolla uyumluluğun yaratılması.

4. Yatıştırma (mollification)

İlgiyi ve yoğunluğu aza indirmek, pasifleştirmek ve sessizleştirmek.

5. Meşrulaştırma (legitimation)

Resmi onayın verilmesi. Özellikle televizyon haberleri meşrulaştırma işlemini desteklemektedir.

6. Depolitizasyon

Pratik olan soruların kamusal tartışmadan dışlanması.

7. Fosilleştirme

Değiştirme yetisini yok etmek.

8. Ters Yönde Tartışma (Reverse Contestation)

Formüle edilen çatışmalarla beslenen söylem.⁽²¹⁾

⁽¹⁹⁾ Küçük, Mehmet, “Medya, İktidar, İdeoloji” Ark Yayınevi, Ankara 1994, s.245.

⁽²⁰⁾ a.g.e. s. 281

⁽²¹⁾ a.g.e. s. 239

Haber bültenlerinde verilen her haberin, her bilginin, o haberi veren televizyon kanalıyla bir ilişkisi, bir bağı bulunabilmektedir. Dolayısıyla haber izlenirken, kişi kendine birtakım soruları sormak mecburiyetindedir. Örneğin bu kanal, bu haberi neden veriyor gibi...⁽²²⁾ Çünkü hiçbir kanal, televizyondaki haber bültenlerini herhangi bir ideolojinin baskısı altında kalmadan verememektedir. Bu durum ister devletin isterse özel kanalların televizyonlarında olsun, herhangi bir farklılık gösterememektedir. Farklı olan tek şey, alınan haberin hangi kanalın ekran prizmasından izleyicilere aktarılmış olduğudur.

Ayrıca yayınlanan her haber, o kanalın teknolojisinden, konumundan ve toplum içinde oluşmuş imajından da etkilenmektedir. Kısaca izlenilen her haber, sahibinin sesini taşımaktadır.

2.2. Siyasal Toplumsallaşmaya, Televizyonun Ve Televizyon Haber Bültenlerinin Etkisi

Bilindiği gibi toplumsallaşma toplum içindeki birtakım inançların, değerlerin, davranışların birey tarafından kabullenme-benimsenme sürecidir. Bir başka deyişle bir bireyin, yaşamış olduğu toplumun normlarını, değerlerini ve kurallarını edinme sürecidir. Siyasal toplumsallaşma ise, siyasal inançların, normların, tutumların, değerlerin, davranışların birey tarafından benimsenmesi ve içselleştirilme süreci olarak kabul görmektedir. Siyasal toplumsallaşma, son derece karmaşık bir süreci içermektedir ve siyasal toplumsallaşma üzerinde etkin olan, pek çok öge söz konusudur. Bu etmenler çeşitli şekillerde sınıflandırılmışlardır:

“ Birincil-ikincil gruplar; bireysel çevresel etmenler; toplumsal planlamaya elverişli (eğitim gibi) elverişsiz (arkadaşlık grupları) etmenler; çocukluk çağında etkili olan-yetişkinler üzerinde etkili olan etmenler; geniş grupları aynı anda etkileyen (basın, toplumsal sınıf) bireyleri özel olarak etkileyen (aile) etmenler...”⁽²³⁾ Yani bireyin siyasal toplumsallaşmasında, tek bir değişkenden söz etmek mümkün değildir. Birey çeşitli etmenlerden etkilenerek siyasal toplumsallaşma sürecini yaşamaktadır.

⁽²²⁾ Duran ,Ragıp, “Burası Dünya Polis Radyosu! Global Medya Eleştirileri”, YKY, İstanbul 1999, s.31.

⁽²³⁾ Alkan ,Türker, “Siyasal Toplumsallaşma”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s.55.

Ancak “Bazı bilimsel araştırmalar, kitle iletişim araçlarının, siyasal davranışları değiştirme konusunda, sanıldığı kadar etkili olmadıklarını gösteriyor. Kitle iletişim araçlarının, asıl, varolan eğilimleri güçlendirme açısından etkili oldukları anlaşılıyor. Ama toplumların uluslaşma aşamalarında ve çözülme sürecine girildiği büyük bunalım dönemlerinde, kitle iletişim araçlarının değişik boyutlarda önem kazandığına değinmeliyiz. Her iki durumda da, toplumun ortak değerlerinin oluşturulmasında ya da korunmasında en önemli ge, kitle iletişim araçları olmaktadır. Benzer durumlarda, siyasal iktidarın kitle iletişim araçlarını sıkı bir denetim altında tutmak istemelerinin önde gelen nedenlerinden birisi de budur.”⁽²⁴⁾

Özellikle televizyon, olup biten haberleri, olayları kısa bir zaman zarfında hem kulağa hem de göze hitap edip, büyük kitlelere ulaştırması bakımından, oldukça önemlidir. Örneğin televizyon, siyasal kişilerin toplum içinde benimsenebilecek imajlarını yaratmakta ve siyasetçilerin mesajlarını yayınlamaktadır. “Yapılan pek çok araştırma, televizyon haberlerini takip edenlerin hem gazetelerin, hem de radyonun izleyicilerinden daha fazla olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, izleyici sayısının çokluğu da televizyonu güçlü kılar.”⁽²⁵⁾

Politikacıları bir düşünün... Onlar televizyon yoluyla tüm ulusa ulaşmıyor, bu araç vasıtasıyla görüşlerini aktarmıyor mu? Örneğin televizyondaki haber bültenleri ve haber içerikli programlar aracılığıyla, herhangi bir seçim döneminde seçmenler, adaylar ve partiler hakkında anında bilgilenmiyor mu?

Bu veriler de göstermektedir ki, günümüzde televizyonun ve televizyon haber bültenlerinin, kamuoyunu etkileme gücü sınırlı da olsa vardır ve bu görüşün aksinin iddia edilmesi rasyonel bir görüş değildir. Tabii daha önce belirtildiği gibi, bireyin siyasal toplumsallaşmasında tek bir değişkenden söz edilmesi de, doğru bir kabulleniş değildir. Çünkü hala, “Doğrudan olmasa bile dolaylı bir etkinin söz konusu olduğu ve kararsızların siyasal tercihlerini belirlemede ve değiştirmede televizyonun az da olsa bir etkisinden bahsedilebileceği ileri sürülmektedir.”⁽²⁶⁾

Yani etki sınırlı olsa da, tek taraflı monolog devam etmektedir.

⁽²⁴⁾ Kışlalı, Ahmet Taner, “Siyaset Bilimi”, İmge Kitabevi, 6. Baskı, Ankara 1997, s.114-115.

⁽²⁵⁾ Bektaş, s.136.

⁽²⁶⁾ a.g.e. s. 139.

İKİNCİ BÖLÜM

I. BRTK TV HABER BÜLETENLERİNİN ÜRETİM SÜRECİ

KKTC'nin resmi yayın kuruluşu olan BRTK'nun televizyon haberciliğinde oluşturduğu perspektif tartışmaya açık bir görünüm arz etmektedir. Çağdaş televizyon haberciliği anlayışıyla oluşturulmaya çalışılmış haber formatına, yazım-yapım ve yayın aşamaları yönünden bakılacak olursa, eksiklikler ve/veya yanlışlıklar olduğu göze çarpmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde, özellikle BRTK TV Haber Bültenleri ve genel olarak haberlerin ekrana yansıtılış biçimi üzerine görüşler ve düşünceler yer almaktadır.

BRTK Haber Merkezi'nin; haber yapım tekniğinde, haberin oluşumu-algılanışı ve uyarlanması ile ilgili olarak kendine özgü bir kılavuzu bulunmaktadır. Bu kılavuzun içeriğini 'ilkeler' oluşturmaktadır. Bu ilkeler doğrultusunda, Bayrak Radyosu ve Televizyonu'nun haber gündemini oluşturan başlıklar, sıralamada siyasi-sosyal-ekonomik önceliklerle derlenir. Bu derleme uygulamada ise, 'başlar-biter' okunuş formunda sunulur. Kurumun Haber Editörü ya da Editörleri buna 'yaşamın içinden derlenmiş haber gündemi' tanımını yapmaktadırlar. Fakat, haber gündemi farklı bir sıralamayla (sosyal-ekonomik-siyasal) da oluşturulabilmektedir. Bu tercih editörün yaşama bakışı, yaşamı algılayışı ve yorumlayışı ile ilgilidir. Örneğin 23 Nisan 2000 tarihinde, BRTK TV Haberler Bültenindeki haberler ve haber sıralaması aşağıda verildiği şekildedir:

23 Nisan 2000, BRT TV Haber Bültenindeki Haber Başlıkları

1. 23 Nisan Lefkoşa'daki tören, siyasi yetkililerin konuşmaları
2. TBMM'nden ve Türkiye'den 23 Nisan kutlamaları
3. Denktaş- TC mesaj
4. Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanının, Cumhurbaşkanı Denktaş'a gönderdiği 23 Nisan mesajı
5. Cumhuriyet Meclisi Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu'nun 23 Nisan mesajı
6. Başbakan Derviş Eroğlu'nun 23 Nisan mesajı
7. DP Genel Başkanı Serdar Denktaş'ın 23 Nisan mesajı
8. CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat'ın 23 Nisan mesajı

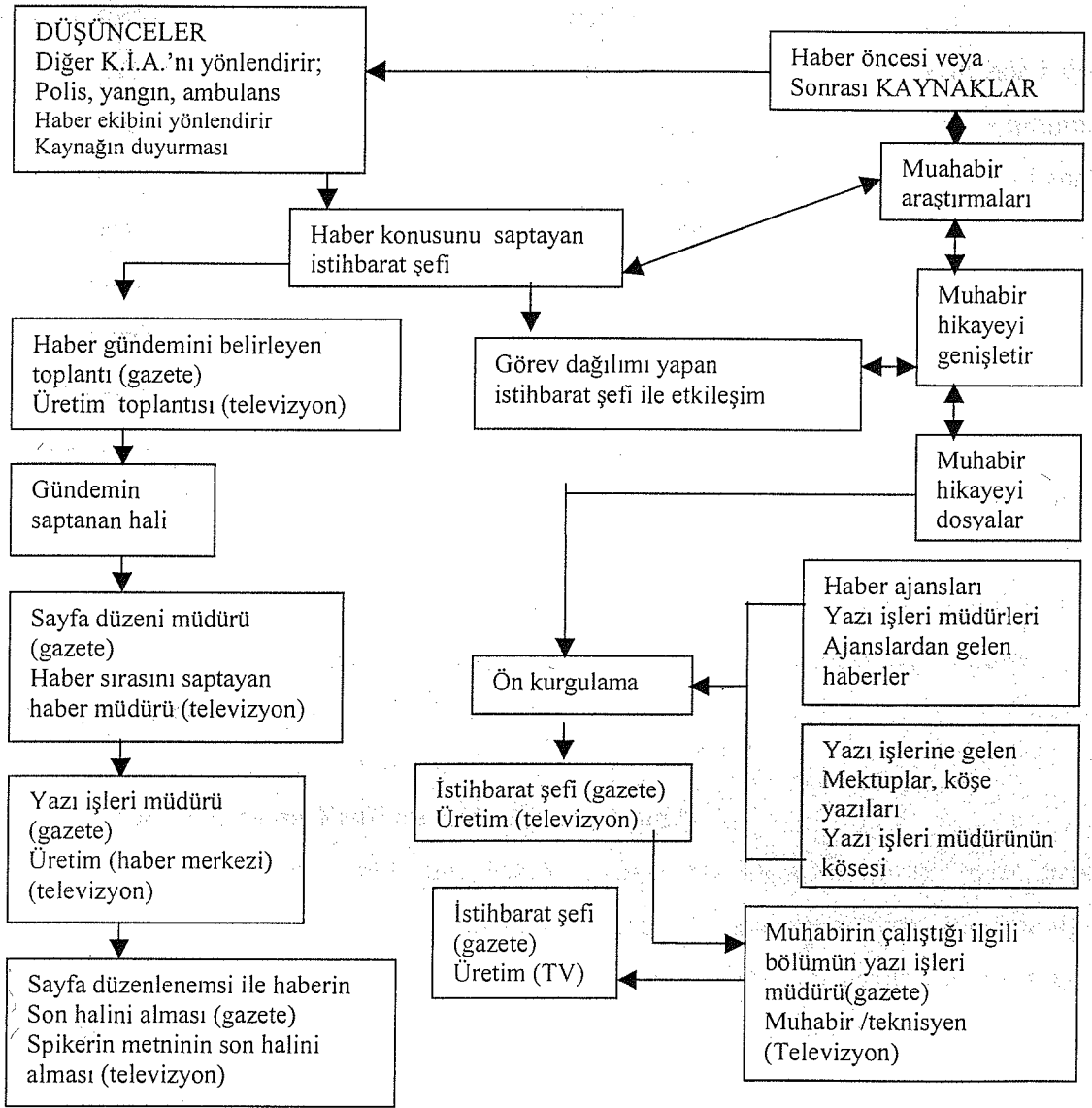
8. UDP Genel Sekreteri Güner Göktuğ'un 23 Nisan mesajı
9. Nizam-ı Alem Ocakları Dernek Başkanı'nın 23 Nisan mesajı
10. 23 Nisan dolayısıyla çeşitli kulüplerin, birliklerin etkinlikleri
11. 23 Nisan 20.30'daki Gala gecesi ile ilgili haber
12. Cumhurbaşkanı Denктаş'ın yemin töreni
13. Serdar Denктаş'ın Yunanistan'da yayınlanan Elefterotipia gazetesine verdiği demeç
14. 3. Tur Aracılı Kıbrıs Görüşmelerine Rum tarafından gelen olumsuz sesler
15. KTHY filosuna 2 yeni uçak
16. TC'de Cumhurbaşkanlığına ortak bir aday arayışı haberi
17. TC'de Cumhurbaşkanı seçimi ile ilgili DYP'nin önerileri
18. İsrail-Filistin heyetleri arasındaki barış görüşmeleri 30 Nisan'da başlıyor
19. Putin, Saddam'a ambargonun kaldırılması yönünde söz verdi
20. Sırbistan Adalet Bakanı, 979 Kosovalı Arnavut'un tutuklu bulunduğunu söyledi
21. Sri Lanka'da çatışma
22. Kosovalılar kovuldu
23. Kırgızistan'da seçilen yeni Meclis Başkanı
24. Anzaklar Çanakkale'de
25. Müzik Dostları Derneği'nden Konser

BRT TV Haber Bültenlerinde 'yaşamın içinden derlenmiş haber gündemi' 23 Nisan 2000 tarihinde, yukarıda verilen haber sıralaması ile oluşturulmuştur. (Konuyla ilgili ayrıntılı bilgiler, 'Kamu Yayıncılığı Gerçekleştiren BRTK TV Haber Bültenlerinde Dengelilik Var mıdır' bölümünde, ortaya konulmuştur.)

BRTK TV Haberlerinde amaç dinleyici-izleyici kitlesine ulaşmaktır. Ancak, dinleyici-izleyici kitlesine ulaşmak oldukça zordur. Sabahleyin gündem toplantısı yapılır. Gündem; Haber Müdürlüğü, İç Haberler, Dış Haberler, Ajanslar, Dinleme ve İzleme Servisi ve Muhabirlerden oluşan birimlerden, haberler toplandıktan sonra hazırlanmaktadır. Gündem toplantısında, haberlerin içinden ne çıkacağı, nerelere kadar uzanacağı konusunda da tartışmalar yapılmaktadır. Gündemde, yangın ve benzeri olaylar gibi flaş haberlerde yer almaktadır. Gündem oluşturulurken, gündemde olmayan farklı haberlere de bültenlerde yer verilmektedir. Bu tip haberlerin bültende yer almasının nedeni ise, TV Haber Merkezi için farklı bir prestij kazandırdığı konusunda bir uzlaşma olduğundan ötürüdür. ⁽²⁷⁾

⁽²⁷⁾ Kanlı, Özer, "Radyo- TV Haberciliği" Basılmamış Ders Notları, YDÜ, 2000

İlgili birimlerden, en uygun haberler toplanarak bülten hazırlanmaktadır. Haber Merkezi öncelikli olarak KKTC’nde gelişen haberleri, daha sonra da diğer ülkelerde gelişen haberleri, bu haberlerin KKTC’ni ve ilgili diğer ülkeleri ne yönde ve nasıl etkilediği konusunda, görüşler-duyumlar ele alındıktan sonra, bültene almaktadır. BRTK TV Haber Bültenlerinde, bildirilerden de yararlanılmaktadır. Ayrıca istihbarat önemli bir haber kaynağıdır.⁽²⁸⁾ Haber Üretimi Sürecinin örgütsel şemasının daha bütüncül modeli ise, aşağıda şekil 1’de verilmektedir.⁽²⁹⁾

Şekil 1. Haber üretimi süreci. (Ericson ve d. 1987)

⁽²⁸⁾ a.g.e.

⁽²⁹⁾ McQuail Denis, Windahl Sven. "Kitle İletişim Modelleri", İmge Yayınevi, Ankara 1997, s. 209.

1. 1. Gerçekler Nasıl İnşa Ediliyor?

Modern birey, içinde yaşadığı dünyadan haberdar olmak için pekçok şey öğrenir. Öğrenmek için pekçok şeyi okur, dinler, izler ve kendi yaşam sürecine okuduklarını, dinlediklerini ve izlediklerini, yine kendi zihinsel doygunluğu doğrultusunda uygular. Ancak bu uygulama, bir etkilenim ağı içerisinde oluşmaktadır. Özellikle medya, enformasyon bombardımanı ile bireyi etkilemektedir. Tabii bu etkilenim sürecinde, bir başka deyişle iletişim sürecinde; *“medya hiçbir toplumsal olgu ve olayı-çokça iddia edildiği gibi- nesnel yansıtmaz. Kaldı ki toplumsal gerçekliğin aynen tekrarlanması teorik olarak mümkün değildir.”* ⁽³⁰⁾

Örneğin BRT Kurumu’nun televizyon haber bültenlerinde yer alan her haber, BRTK’nun konumundan, teknolojisinden ve kamuoyuna yansıtılmış/ya da oluşturulmuş “BRTK” imajından etkilenmektedir. Zaten bir haberin BRT’undan (resmi devlet kanalı) izlenmesi ile, farklı yayıncılık söylemiyle televizyon yayınına başlayan (özel/ticari) televizyon kanallarından izlenmesi,içerik olarak aynı dinamiklerden oluşmamaktadır. Çünkü haberler, yaşanan olaylar, her aracın kendi bakış açısıyla ve sahibinin sesiyle biçimlenmektedir. Ayrıca modern bireyin duyu organlarıyla iç içe geçip neredeyse kenetlenen iletişim araçları, görülebilecekleri, duyulabilecekleri kendi ideolojileri ile belirlemekte ve bireylerin kafasında, kendi ideolojilerinin yandaşlığı doğrultusunda anlam haritaları oluşturmaktadır.

BRTK’nun haber bültenlerinde ise, siyasal egemenliğin patenti bulunmaktadır. Yani izlenilen haberler, otoritenin/siyasi erkin onanmasına ve ‘meşrulaştırılmasına’ bir araç konumundadır.

1.1.1. Haber Yanlış mı Yanlı mı yoksa yetersiz mi?

Haber yanlış mı, yanılı mı, yoksa yetersiz mi sorusuna en iyi yanıt haber kavramının içinde barınmaktadır. Haber kavramının hangi toplumda üretildiği ile ilgili süreç, söz konusu toplumun siyasal ve ekonomik yapısıyla ilgili bir perspektif dayatmaktadır. Çünkü haberlerin seçiminden sunuluş aşamasına kadar, toplumsal-siyasal ve ekonomik yapının öngörülleri veya istemleri dikkate alınmakta, bir başka deyişle haberler bu üçgeninin (toplumsal-siyasal ve ekonomik yapının) içerisinde yer alan, ölçütlere göre şekillenmektedir.

⁽³⁰⁾ Güneş, s.51.

BRTK, kendisine ait yasasına göre özerk bir devlet yayın kuruluşudur. Yani KKTC Hükümetinin tasarrufu altında yönetilen bir kurumdur ve kurumun en üst yönetici konumundaki Müdürü, KKTC'nin Bakanlar Kurulu kararı ile bu mevkiye atanmaktadır. *"Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında yansızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleriyle çağdaş habercilik teknik ve yöntemlerine bağlı kalmak"* ⁽³¹⁾ ise, kurumun yayınlarında gözetilecek ana çoğul ilkelerinden birisidir. Peki, acaba KKTC'nde seçilmişlerden oluşan siyasi erkin, eşzamanlı kararları ile müdürlük mevkiine atanan kişilerin, siyasi iktidarın hiyerarşik denetimi dışında kalabilmesi ne derece mümkün olabilmektedir? Söz konusu kurumun, yayıncılık alanındaki işlenebilir görüntüsü şu şekilde kurgulanabilir: Siyasal iktidarlar değiştikçe, BRTK'nun müdürleri de değişmekte ve siyasi iktidarın söylemini, istenilir şekilde yansıtabilecek kişiler, kurum müdürü olarak atanmaktadır. Dolayısıyla, siyasi iktidarların sesi olmamak veya tamamen iktidarda bulunan siyasi erkin söylemini güçlendirecek, görsel ve işitsel bilgi akışı sağlamamak, bu koşullar altında mümkün olamamaktadır. Yani haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında, yansız olunamamaktadır. Muhalefet partilerinin ve diğer sivil toplum örgütlerinin ise, resmi yayın kuruluşunun bilgi akışı platformunda dengeli bir şekilde yer almamaları, bu unsurların da yoğun ve sürekli eleştirilerine neden olmaktadır. Zaten, KKTC Hükümetinin her faaliyetinin, diğer çeşitli baskı gruplarının önemli, önemsiz her haberinin BRTK TV Haber Bültenlerinde yer alması, çağdaş ve öngörülen biçimde bir haber politikasının izlenmemiş olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca "yansızlığa" koşut olarak, haberlerin eski anlayış ve sıralama ile verilmesi de, KKTC halkının toplumsal gereksinimlerini karşılamaktan çok uzak görünmektedir. Kısaca haberlerde 'yanlılık' tercih edilmektedir.

1.1.2. Haberler Kendi Sınıfsal Gerçekliğimizi mi Yansıtmakta?

Haberlerin, kendi sınıfsal gerçekliğimizi yansıtıp yansıtmadığına karar vermeden önce, tarihsel gelişim içinde Kıbrıs'ta Medyanın varlığının ve etkililiğinin sorgulanması gerekmektedir.

Kıbrıs'taki Rum basınına bir tepki olarak doğan Kıbrıs Türk basını, 1880'li

⁽³¹⁾ Bayrak Radyo -Televizyon Kurumu Yasası, "Yayınlarda Gözetilecek Ana İlkeler" Madde 4 Fıkra 6, Sayı50/1983 (25/1986; 54/1989; 35/1993), s.2.

yıllarda, yani İngiliz Sömürge Yönetimi döneminde, Türk toplumunun fikir ve söylemini yaymak amacıyla gazeteye başvurmuştur. Türk toplumu içerisindeki neredeyse tüm tepki çevreleri, kendi fikirlerini yazılı bir şekilde sunmak ve savunmak için gazete çıkarmaya yönelmiştir. 1931 sonrası, varlık nedenlerine ciddi bir saldırı olarak değerlendirip isyanı bastırma tedbirleri uyarınca; yazım ve yayım hareketine yönelik, kişilere baskı, yayına koyu sansür uygulamasına geçen, İngiliz koloni yönetimi karşısındaki tepkisel Kıbrıs Basının, suskunluk dönemidir. Kıbrıs Türk Basını içinse, asıl zor dönem II. Dünya Savaşı sonrası, 1 Nisan 1955'te Kıbrıs Rumlarının Yunanistan ile birleşmesi amacını güden EOKA örgütünün kurulmasıyla başlar. Bozkurt (1951-88) ve Halkın Sesi (1942- ...) gazetelerinin varlıkları ağır koşullara rağmen devam eder. Partnerleri Nacak (1959-68) ve Cumhuriyet (1960-62) gazeteleri de, bu dönemde adanın ve Türk Toplumunun statüsü ve geleceği konusunda sütunlarında haberler verirler. Özellikle 1960-74 yılları arasında, Kıbrıs'ta yayınlanan Türkçe gazetelerin içerikleri değerlendirilecek olursa; sert, hırçın, kimi yerde bağnaz ve tek boyutlu oldukları göze çarpmaktadır.

1974 Kıbrıs Barış Harekati'ndan sonra ise, Kıbrıs Basınında çarpıcı değişiklikler yaşanır. Adaya, günü gününe Türkiye'den gazeteler gelmektedir. Ayrıca, hemen hemen her siyasi partinin haftalık veya günlük olarak çıkardığı bir gazetesi mevcuttur. 21 Aralık 1963 olaylarının ardından, 25 Aralık 1963'te Bayrak Radyosu kurulmuş ve 19 Temmuz 1976'da ise, Bayrak Televizyonu yayına geçmiştir. Kısaca Kıbrıs'ta Türk toplumu açısından gazetenin, radyonun ve televizyonun doğumu, hep zor günlerin bir eseri olmuştur. Bir bakıma, Kıbrıs Türkü varlığını duyurabilmek, Kıbrıs'ta Türklerin de yaşadığına dikkat çekmek ve bunu dünyaya kabullendirebilmek için, K.İ.A.'na başvurmuştur. İşte, özet bir şekilde verilmeye çalışılan bu tarihsel gelişim süreci gözönünde tutulup, BRTK TV haberlerinin kendi sınıfsal gerçekliğimizi ne derece yansıttığı ele alındığında, oluşan tablonun var olan gerçekleri tam olarak yansıtamadığı görülür. Çünkü şu andaki veriler itibarıyla *"...Bayrak Radyosu'nun gütmeye çalıştığı politika halkın çıkarlarını yansıtan yayınlardan ziyade, halkı kemiren birkaç kişinin özel çıkarlarını yansıtmaktan öteye geçmiyor."*⁽³²⁾

Yani denilebilir ki, BRTK TV Haber Bültenleri, halkın değil siyasi erkin gerçekliğini ortaya koymaktadır.

⁽³¹⁾ Dedeçay Servet, "Kıbrıs'ta Enformasyon Veya Yazılı ve Sözlü Basın", Gelişim Ofset, Lefkoşa 1988, s.10.

1.1.3. Haberi Tanımından Uzaklaştıran Baskın Güç Nedir?

Haber, içinde barındırdığı veya barındırması gereken; doğruluk, tamlik, tarafsızlık, sorumluluk duygusu, toplum için önem taşıması ve benzeri bazı öğelerden ötürü, izleyiciler-dinleyiciler-okuyucular tarafından güvenilirliği en az sorgulanan metinlerdir. Oysa; sunulması tasarlanan haberin seçiminden görüntülenmesine, metin yazımına, kurgulanmasına varıncaya dek, tüm bu aşamalarda “haber” aslında varolan ve yaşanan gerçekliğinden uzaklaştırılmaktadır.

Örneğin BRTK’nun televizyon haberlerinin hazırlanması süreci incelendiğinde, haberleri tanımından uzaklaştıran baskın gücün ne veya neler olduğu, örtülü bir gerçeklik değildir. Çünkü haberlerin seçiminden, sunuluşuna kadar pekçok aşamada, hükümetin politikasının belirleyici rol oynadığı bilinmektedir. Yani BRTK TV Haber Bültenlerinin hazırlanmasında, siyasal güç odaklarının etkisi sözkonusudur. Dolayısıyla *“bilim dilinde benimsendiği gibi nesnel bir dil kullanmak durumunda olan, ele aldığı gerçekliği tüm boyutlarıyla ortaya koyması gereken, kaynakların görüşlerini/ ayrım yapmaksızın olduğu gibi sunmakla sorumlu olan ve olay hakkındaki farklı yaklaşımları içermesi beklenen”* ⁽³³⁾ metinler olarak düşünülen haber metinleri, siyasi erkin yöntem sorunu nedeniyle, özellikle bu tür durumlardan ötürü zedelenmektedir.

Toplumsal iktidarın pekiştirilmesi açısından önemli bir işlev üstlenen BRTK TV Haber Bültenlerinin oluşumunda, ‘editör etkinliğinin yetersizliği’ yönünden de birtakım yanlışlıklar yaşanmaktadır. Tabii *“...editörlerin doğrudan bir karışımı olmasa da, muhabirlerin içerisinde sosyalleştikleri gayri resmi haber politikaları olmasa da ve haber örgütlerinin belli bakış açılarına sahip muhabirleri istihdam etmeye yönelik gizli programları olmasa da haberde ideolojik bir hegemonya...”* ⁽³⁴⁾ sözkonusudur. Globalleşen tek metin olarak lanse edilen haberlerin, haber spikerleri tarafından sunumunda da, siyasi erkin otoritesi ve demir perde ülkelerindeki gibi soğuk bir resmiyet hissedilmektedir. Dolayısıyla, BRTK TV Haber bültenlerinin, haber almak-izlemek için en uygun kanal olup olmadığı tartışmaya açık bir gerçekliktir. Ayrıca, çağdaş yayıncılık ilkeleriyle yayınlarını gerçekleştiren hangi TV kanalında, TV Ana Haber Bültenleri esnasında kanalın “kendini temsil eden logosu ekrandan kaldırılıp” o

⁽³³⁾ Ergül, Hakan, “Televizyonda Haberin Magazinelleşmesi”, İletişim Yayınları, İstanbul 2000 s.9.

⁽³⁴⁾ a.g.e. s.83.

logonun yerine, sadece ana haber bülteni süresince ekranın sol alt köşesine yerleştirilmiş 'farklı bir logo' kullanılmaktadır ve böyle bir farklılık, hangi yayıncılık ilkeleri ya da prensipleri gözetilerek yapılmaktadır; bu da merak konusudur.

Toplumun her kesimine hitap eden bir kurum, toplumun en ilkel taleplerine değil, çağdaş taleplerine servis yapmalıdır. Aksi takdirde örneklendirilmeye çalışıldığı gibi, bu formattaki haber bültenleri ile zaten boşlukta debelenen bir toplumun, enformasyon akışının sağlıklı olmaması nedeniyle yere çakılması da kaçınılmaz olur. Oysa küreselleşen dünyada, kültürel iklimin gelişmesi için BRTK'nun ve BRTK TV Haber Bültenlerinin önemli işlevleri bulunmaktadır. Fakat BRTK kurumsal imajdan ve prestij yayıncılıktan, şu andaki veriler itibarıyla çok uzakta görünmektedir.

II. BRTK TV HABERLERİNDE SİYASAL İKTİDARA HİZMET BİR VARLIK AMACI MIDIR?

Gerçeği yaratabilme yetisine sahip bir kamu yayın kuruluşunun, toplumun büyük bölümü tarafından benimsenen değerler dizgesine yaslanması ve toplumdaki çatlak sesleri bastırması gerekmektedir. Bilhassa, *"Televizyonun kurumsal kimliğinin bir parçası ve yansıtıcı olduğu gözlemlenen ana haber bültenlerinin, özellikle hedef kitlenin televizyon karşısında olduğu prime-time'larda yayınlanması..."*⁽³⁵⁾ yönünden düşünülürse, toplumdaki çatlak veya cızırtılı sesleri bastırması ve toplumun genel çoğunluğuna ulaşması bakımından, ne derece önemli bir zaman dilimini kapsadığı kavranılabilir.

Haberin, genel olarak tarihsel bağlamda üstün gelen değerleri biçimlendirdiği ve yansıttığı söylenmektedir. Yani haberlerde, cızırtılı veya çatlak seslere yer yoktur. Ya da bu sesler, entellektüel bir büyücü sayesinde sessizleştirilmeye aday seslerdir. Zaten kitle toplumunda karşılıklı ve serbest oluşan bir fikir alışverişi değil, genellikle tek taraflı, buyurgan bir iletişim akışı vardır. BRTK'da, bu misyonu yüklenmiş iletişim kurumlarından birisidir. Böyle bir durum ise, kişiler arasında özgür bir tartışma yoluyla kamuoyu oluşumunu engellemektedir. BRT TV Haberleri de varolan toplumsal eğilimleri, bir bakıma sınıflandırarak hedef kitlelerini belirlemekte ve bu kitlelerin

⁽³⁵⁾ a.g.e. s.35.

çeşitli beklentilerini dikkate alarak, bağımlılık ilişkilerini güçlendirmektedir. Ancak BRT TV Haber bültenlerindeki yanlışlık ve dengesizlik; aracın güvenilirliğini, saygınlığını ve inandırıcılığını da tamamen yoketmektedir. Böylelikle verici ile alıcılar arasında da, bir türlü arzu edilen özdeşlik sağlanamamaktadır. Çünkü enformasyon veya haberlerdeki gizli/açık mesajlar, kişilere ne yapması gerektiğini emredemekte, kişileri sadece siyasi erkin yandaşlığı doğrultusunda olaylardan haberdar etmekte ve kişilere ne yapmaları gerektiği hususunda, yine siyasi erkin söylemini güçlendirecek bilgiler/haberler sunmaktadır. ⁽³⁶⁾

Bu tarzdaki haberlerle ise, siyasal iktidara hizmet edilmekte ve adeta BRT TV Haber Bültenlerinde, siyasal iktidara hizmetin bir varlık amacı olduğu gerçeği ortaya konulmaktadır. Devlet eliyle BRTK'nda rastgele, gelip geçici, özensiz ve ağır siyaset kokan bir yayıncılığa kalkışılmaktadır. Bu arada elbette toplumsal yaşamın kaçınılmaz bir yönüdür siyaset ve kaynağını da bireylerin toplumsal bir şekilde birlikte yaşamaları zorunluluğundan almaktadır. ⁽³⁷⁾ Böylesine bir birliktelikte ise, zaten siyasal iktidardan söz etmemek ve onu reddetmek mümkün değildir. Çünkü *“iletişim araçları kullanımıyla, yönetenlere; egemenlere yani siyasal iktidarı kullananlara, yönetilenlerin davranışlarını etkileme ve denetleme yeteneği sunulmaktadır. Bunun tersi de doğrudur. Yani iletişim araçlarının kullanımı siyasetin (siyasal olguların) daha geniş kitlelerle buluşmasını da sağlayabilir. Böylece toplumsal iletişim siyasal katılımı artırarak, iktidar tabanının değişme ya da genişlemesinin aracı olabilir.”* ⁽³⁸⁾

Ancak, BRTK TV Haber Bültenlerindeki gibi, siyasi iktidarın bireylerin haber alma özgürlüklerini kısıtlamaları ve haberleri; salt kendi söylemlerini güçlendirecek haberlere endekslemeleri de kabul edilemez. Çünkü KKTC'nde ve dünyada gelişen, yüzlerce olay vardır, konu vardır. Böyle bir tablonun oluşması sonucunda ise, kişilerin kafasında, “Acaba BRTK'nda, bireylerin haber alma hak ve özgürlüğü nasıl kavramlaştırılmıştır” sorusu gündeme gelecektir ve gelmiştir de. Çünkü ne olursa olsun siyasal iktidarların işleyişe müdahaleleri, benimsenebilecek bir gelenek değildir. Fakat kamuoyunda bu durumu değiştirmek için, işe yarayacak bir talebin varlığı da hissedilememektedir.

⁽³⁶⁾ Güneş, s.57.

⁽³⁷⁾ Kaya, A. Raşit, “Kitle İletişim Sistemleri”, Teori Yayınları, Ankara 1995, s.24.

⁽³⁸⁾ a.g.e. s.26.

2.1. Kamu Yayıncılığı Gerçekleştiren BRTK TV Haber Bültenlerinde Dengelilik Var mıdır?

İzlenilebilir bir haber bülteni için her haberde şu hususlara önem gösterilmelidir:

- a. sadelik
- b. dolaysız anlatım, yani doğrudan doğruya ifade etmek
- c. sözcüklerin tasarruflu bir şekilde kullanılması
- d. kesinlik
- e. canlılık ve renklilik

Ayrıca, TV Haber Bültenleri konu dağılımı açısından da dengeli olmalıdır. Bültenin genelinde olumsuz ve olumlu haberler, dengeli bir biçimde yapılmalıdır. Haberde kuruluşu ve tekdüzeliği aşmak için, abartılı habercilik ve sansasyona dönük sunuşlardan da kaçınılmalıdır. Olayın görüntülerini elde etmek zor bile olsa, görüntü ile haberin de uyumlu olması gerekmektedir.

Pek çok pratik ve ekonomik faktör haber yayını etkilese bile, haber öykülerinin seçiminde, kurulmasında ve sunumunda profesyonel kodlar kullanılmalı ve "Haber Değeri"ne önem verilmelidir. Dolayısıyla haber toplama ve yayınlama işlemi ile uğraşan kişi veya kişiler, elindeki haberlerden seçim yapmak zorundadır. Çünkü dinlenilmek/izlenilmek hedefiyle hazırlanan haber bültenlerinde; haberlerin seçimi, kurulması ve sunumu büyük önem arz etmektedir.

Yaşam içerisinde ortaya çıkan sayısız olay ve tartışılması gereken olgular vardır. Ancak bu sayısız olayların ve tartışılması gereken olguların, kaçta kaç bir habere konu olabilecek nitelik taşımaktadır. Bu konuda kimi kuramcılar, haber konularını altı başlık altında toplamışlardır:

1. Hükümet ve devletle ilgili yasal düzenlemeleri ve siyasal konuları kapsayan politika ve politikacı haberleri.
2. Ekonomik sorunları irdeleyen ekonomi haberleri.
3. Uluslararası ilişkileri ve dış ülkelerde olup bitenleri irdeleyen, yabancı ülkelerle ilgili haberler.
4. Yerel haberler.
5. Kutlamalar, hastalıklar, gibi gündelik konulardan oluşan durum haberleri.
6. Spor haberleri. ⁽³⁹⁾

⁽³⁹⁾ Ergül, s.87.

Bir olayın haber değeri açısından değerlendirilmesinde de, gözetilmekte olan belli başlı ölçütler vardır. Bu ölçütler ise şöyle sıralanmaktadır:

1. Olayın süre olarak uygunluğu.
2. Konunun ölçüsü ya da oylumu.
3. Konunun açıklığı/anlaşılabilirliği.
4. Konunun anlamlılığı.
5. Konunun uygunluğu.
6. Olayın beklenmedik oluşu.
7. Olayın sürekliliği.
8. Kompozisyon.
9. Seçkin uluslara ve seçkin kişilere yapılan göndermeler.
10. Kişilere yapılan göndermeler.
11. Olumsuz olana yapılan göndermeler. ⁽⁴⁰⁾

Haber konusunun saptanması sürecinde başvurulacak temel ölçütler, bu başlıklar altında incelenmektedir. Ancak hangi ölçütün önce, hangi ölçütün daha sonra gözetileceği konusunda, herhangi bir uzlaşımdan söz edilemez. Haberlerin seçiminden sunulmasına kadar, pek çok aşamada yukarıda sözü edilen ölçütlerin belirleyici rol oynadığı görülmektedir. Fakat genel olarak bir haber bülteninde, siyasal bir partinin haberine yer veriliyorsa, aynı bültende o siyasal partinin karşıtı olan parti ya da partilere de yer verilmeli ve onların da haberleri, bültende yer almalıdır. Böylelikle TV Haber Bültenlerinde bir denge sağlanmış gibi görünebilir. Tabii böyle bir dengeliliğin de, sakıncalı tarafları vardır. BRTK TV Ana Haber Bültenleri gözden geçirildiği zaman çok ilginç veriler çıkmaktadır ortaya. Mesela bir parti bir konuda demeç mi verdi, bildiri mi yayınladı, hemen akabinde diğer partiler de demeçler verip, bildiriler yayınlayabilirler ve böylelikle BRTK TV Ana Haber Bültenlerine haber olabilirler. Ancak herhangi bir “Haber Değeri” taşımayan, sözde haber olabilecek haberlerin o haber bültenini doldurması ne derece doğrudur? Ya da doğru mudur? Doğru değildir elbette. Çünkü “Haber Değeri” gözönünde tutulmaz ise, herhangi bir siyasal partinin, herhangi bir sivil toplum örgütünün, herhangi bir dernek veya kurum-kuruluşun haber olmayan haberleri; yani sözde haberleri bülteni doldurur, bültenin içeriği cılızlaşır, anlamsızlaşır ve haber bülteninin süresi de anlamsız bir şekilde uzadıkça uzar.

⁽⁴⁰⁾ a.g.e. s.89.-90.

Konu aşağıda verilen tablolarla ve BRTK TV Ana Haber bültenlerinin içerikleri ile ilgili olarak ayrıntılı şekilde gözden geçirilebilir.

Tablo 1

BRTK TV Ana Haber Bültenleri: Haberlerin konuları, sayıları ve oranları.

(1. 4. 2000)

(21. 4. 2000)

Haberin Konusu	Haberin Sayısı	Yüzde	Haberin Sayısı	Yüzde
Siyasi Haber	18	% 58.06	14	% 73.67
Toplumsal Haber	5	% 16.13	2	% 10.53
Kültür-Sanat Haberleri	4	% 12.90	2	% 10.53
Sağlık Haberleri	3	% 9.68	-	-
Magazin Haberleri	1	% 3.23	-	-
Spor Haberleri	-	-	1	% 5.27
TOPLAM	31	100.00	19	100.00

Tablo 2

BRTK TV Ana Haber Bültenleri: Haberlerin konuları, sayıları ve oranları.

(23. 4. 2000)

(20. 7. 2000)

Haberin Konusu	Haberin Sayısı	Yüzde	Haberin Sayısı	Yüzde
Toplumsal Haber	4	% 15.38	9	% 52.95
Siyasi Haber	21	% 80.77	8	% 47.05
Kültür-Sanat Haberleri	1	% 3.85	-	-
TOPLAM	26	100.00	17	100.00

Tablo 3

BRTK TV Ana Haber Bültenleri: Haberlerin konuları, sayıları ve oranları.

(4. 10. 2000)

(29. 10. 2000)

Haberin Konusu	Haber Sayısı	Yüzde	Haber Sayısı	Yüzde
Siyasi Haber	16	% 76.19	9	% 42.86
Toplumsal Haber	4	% 19.04	11	% 52.38
Kültür Sanat Haberleri	1	% 4.77	-	-
Magazin Haber	-	-	1	% 4.76
TOPLAM	21	100.00	21	100.00

Tablo 4

BRTK TV Ana Haber Bültenleri: Haberlerin Konuları, Sayıları ve Oranları.

(10. 11. 2000)

(15. 11. 2000)

Haberin Konusu	Haber Sayısı	Yüzde	Haber Sayısı	Yüzde
Toplumsal Haber	12	% 50.00	11	% 64.71
Siyasi Haber	11	% 45.84	6	% 35.29
Dini Haber	1	% 4.16	-	-
TOPLAM	24	100.00	17	100.00

Tablolardaki haber konuları, sayıları ve yüzdeleri itibarıyla, söz konusu tarihlerde BRTK TV Haber Bültenlerinden elde edilen verilere genel olarak bakıldığında, buraya kadar tartışılan olgunun sayısal rakamlara yansıyan boyutları ortaya çıkmaktadır. Belirtilen tarihler arasında, siyasi haberin en düşük yüzdesi 35.29, en yüksek yüzdesi 80.77 olarak görülmektedir. Haber sayılarıyla birlikte ele alındığında bu rakamların, örneğin kültür-sanat haberleri, toplumsal haberler, sağlık haberleri ve diğer haberlerle karşılaştırılamayacak kadar yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Haber sırası açısından bir fark gözetildiği ileri sürülecek olsa bile, siyasi haberlerin ana haber bültenlerinde bu denli yoğun olarak yayınlanmasının çağdaş habercilik anlayışı ve etiği ile açıklanamayacağı ortadadır. Bu anlamda, haber kavramının ve haber değeri ölçütünün sınırları içerisinde olmadığı sürece bültenlerde yer almaması gereken siyasi içerikli haberlerin, bu denli yoğun olarak kullanımının öncelikle çağdaş habercilik anlayışına ve genelde habercilik alanına ve izleyicinin haber alma hakkına zarar vereceği düşünülmektedir.

2.2. Yayıncılığın Devlet Eliyle Yapılması Yanlılık Sorunsalına mı Neden Oluyor?

Televizyonun kurumsal kimliğinin bir parçası ve yansıtıcısı olduğu gözlemlenen ana haber bültenlerinde, devletin etkinliği nedir ve ne olmalıdır? Bu konuya net bir yanıt vermeden önce, ortaya konulması gereken bazı saptamalar vardır. Bu saptamalara göre, herşeyden önce günümüzde devlet iletişim etkinliklerinin bir yön çizmesinde, örgütlenmesinde, olanakların dağıtılmasında ve denetlenmesinde bir rol üstlenmiş durumdadır. Bu rolü üstlenmiş olan devletin ise, iletişim alanındaki sorumlulukları ve faaliyet çerçevesi şu şekilde belirlenebilir:

1. "İletişim alanını belirleyen genel normatif düzenlemeyi yapmak: yasal çerçeveyi çizmek, hak ve sorumlulukları belirlemek.
2. İletişim alanında kamusal hizmetlerin gerektirdiği kaynakları bulmak ve kullanımlarını düzenlemek.
3. Ülke içinde kitle iletişim kuruluşlarına sahip olma ve bunlar yoluyla faaliyette bulunmanın genel koşullarını saptamak.
4. Kitle iletişim araçlarının etkinlikte bulunması için gerekli teknik altyapılar ve ayrıcalıklar ile ilgili düzenlemeleri gerçekleştirmek, örneğin, telekomünikasyon olanaklarını hazırlamak, yayın yapılacak frekansları sağlamak ve dağıtmak.
5. Toplumda yer alan kurumsal iletişim kanallarının denetimini sağlamak, bir kamu hizmeti olarak iletişim olanaklarından toplum üyelerinin yararlanma koşullarını gözetmek, iletişim kanallarının belirlenen yasal çerçeve ve amaçlar dışında kötüye kullanımın önüne geçmek." (41)

Devletin; bir kamu hizmeti olarak iletişim olanaklarından toplum üyelerinin yararlanma koşullarını gözetmesi, toplumda yer alan kurumsal iletişim kanallarının denetimini sağlaması, kitle iletişim araçlarının etkinlikte bulunması için gerekli teknik altyapılar ve ayrıcalıklar ile ilgili düzenlemeleri gerçekleştirmesi, iletişim alanını belirleyen genel normatif düzenlemeyi yapması, toplum üyelerinin menfaatinedir.

Ancak, devletin birtakım siyasal (ideolojik) nedenlerle, kitle iletişim araçlarına "artan" müdahaleleri kabul edilebilir değildir. Çünkü bu araçlar, devletin temsilcilerinin kamuoyu oluşturmalarının aracı olduğu kadar, halkın aracıdır da. Halk ise, kitle iletişim sürecinde bir nesne değil, bu sürece katılması gereken bir öznedir. Dolayısıyla her tür yayıncılıkta kamu yararı gözetilmeli, toplumun gereksindiği haber, bilgi aktarımı ve kültürel etkinlikler toplum bireylerine aktarılmalıdır.

Bu noktada en önemli ayırım noktası ise, televizyon ekranlarında ve radyo antenlerinde toplumun değişik kesimlerine ve düşüncelerine, ne ölçüde yer veriliyor olduğudur. Eğer toplumdaki tüm sosyal ve mesleksi kesimleri, eşit oranda ve yeterli düzeyde ekran ve antene ulaştırabilecek düzenlemeler yine devlet eliyle oluşturulabilirse, yayıncılığın devlet eliyle yapılmasından ötürü bir yanlışlık sorunsalının yaşandığı veya yaşanabileceği görüşünün ağır basması da ortadan kalkacaktır. Aksi takdirde, bireyin ulaşamayacağı kadar uzaktaki gerçekliğin, devlet televizyonu aracılığıyla yeniden yaratıldığı düşüncesi, genellikle benimsenmiş bir inanış

(41) Kaya, s.28.

olarak kalır. Nitekim, devlet eliyle gerçekleştirilen yayınlarda özellikle siyasi içerikli haberlerin yer alması, yaratılan gerçekliğe yanlı yaklaşıldığı görüşünün egemen olduğu varsayımını, zaten yoğun olarak yaşatmaktadır.

2.3. BRTK'nun TV Haberlerinde Devlet Etkinliğinin Azaltılması mı Gerkiyor?

Günümüzde dünyada olup bitenler uydu yayınları aracılığıyla izlenebilirken, herhangi bir siyasi iktidarın, topluma eski tekelci dönemlerdeki televizyonculuğu benimsetmeye çalışması zor görünmektedir. Küçük bir coğrafyaya sahip KKTC'nde de özel televizyon kanalları, radyo istasyonları yayın hayatına başlayalı beri ve uydu yayınlarının da rahatlıkla izlenebilmesinden buyana, böyle bir talebin halk tarafından istenmesi mümkün değildir. Ancak KKTC'nin en büyük iletişim aracı olan BRT'nun, siyasi iktidara hizmet eden bir yayın politikası izlemesi, topluma böylesi bir yayın politikasının benimsetilmesi yönünde adımlar atıldığı izlenimini vermektedir.

Özellikle BRTK TV Ana Haber Bültenlerinde hükümet üyeleri olur olmaz sebeplerle her gece ekrana çıkarak, halkın tepkisini çekmektedir. Oysa, *"Devlet televizyonu, ancak rekabet içindeyken- yani belirliliklerinin rahatlığından koparılmış, uyarılmış, acele etmeye zorlanırken- farklı yayın kategorilerinde arzın tümünü yukarıya doğru "çekmenin" kendi görevi olduğu inancıyla farklı bir şeyler önererek mücadele ediyorsa bir varlık nedenine sahip demektir."* ⁽⁴²⁾ Ancak BRTK, belirliliklerinin rahatlığından koparıldığı, uyarıldığı ve acele etmeye zorlandığı halde, farklı bir şeyler önererek mücadelenin gerekli olduğunu ortaya koyabilmiş değildir. İşte bu noktada özellikle demokratik rejimlerde, radyo ve TV yayıncılığında devlet etkinliğinin yüzde yüz olmasa da yüzde elli kaldırılmasında, demokrasi açısından yarar görülmektedir. Eğer durum BRTK örneğindeki gibi olursa, devlet etkinliği altındaki BRT, yansızlığını koruyamaz ve hemen hemen her dönemde hükümetlerin sesini duyurmaktan başka bir yol izleyemez duruma gelir. Bugün de bu durum belirgin bir şekilde gözler önündedir. Özellikle BRTK TV Ana Haberleri, toplumun sosyal- kültürel-sanatsal ve siyasal gereksinimlerine yanıt veremez durumdadır. Tüm bu görüşler sıralandığında, ortaya gerçekten de devlet etkinliğinin azaltılması gerekliliğine yol açacak gereksinimler ve koşullar çıkmaktadır. BRTK'nun demokratikleşmesi, ülke demokrasisine hizmet

⁽⁴²⁾ Jeanneney, Jean-Noel, "Başlangıcından Günümüze Medya Tarihi", Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998, s.286.

yolunda önemli bir adımın atılmasını da sağlayacaktır. Konuyla ilgili görüşler ve tartışmalar, KKTC'nin Cumhuriyet Meclisi'nde zaman zaman milletvekilleri tarafından da ortaya konulmakta ve yaşanmaktadır.

Örneğin KKTC'nin 12 Ocak 2001 tarihli Meclis Genel Kurulu toplantısının gündem dışı konuşmalarında, BRT'nun genel yapısı ve yayınları tartışılmış ve Başbakan Vekili Musatafa Akıncı; BRT'da yanlışlıklar olabileceğini ve bunların düzeltilmesi gerektiğini belirtmiş ve çok sesliliğin şart olduğunu kaydetmiştir. ⁽⁴³⁾

Öte yandan KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın BRTK TV Ana Haber Bültenleri için yapmış olduğu şu açıklama da oldukça ilginçtir: *"...halk her iki tarafın söylediğini ölçerek tartarak karar versin diye konuşuyorum. Geçen günü bir buçuk saat mecliste konuştum ondan sonra BRT'yi dinledim. Cumhurbaşkanı yol ayrımı dediği noktada dinleyenlere durumu uzun uzun izah etmiştir, edebi kısımları almışlar, esas mesajların hiçbirisi yok. 'Denktaş bunu dedi.' diye kapattı. Bu halka yazıktır.* ⁽⁴⁴⁾

İzah edilenin veya anlatılan konunun, kısa ve öz şekilde aktarılmamasından dolayı, eğer devletin başı olan Cumhurbaşkanı'nın bile bu konuda serzenişleri var ise, BRTK'nun TV Haberlerinde Devlet etkinliğinin azaltılması gerekliliği ve gerekliliğine inanış, ne derece doğru ve etkili olacaktır bu da düşündürücü bir durumdur.

⁽⁴³⁾ Kıbrıs Gazetesi "Meclis, BRT'yi Tartıştı", 13 Ocak 2001, s.6.

⁽⁴⁴⁾ Kıbrıs Gazetesi "Dentaş: 'Bazı Parti Liderleri Dünyayı Yanıltıyor' ", 7 Aralık 2000, s.7.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. BRTK TV HABER BÜLTENLERİNE SİYASİLERİN BAKIŞI

Kamu sektörü içi yapı ve iletişimde, toplumun genel sınıfsal yapısını, özel sektörde ise, sektörün kendi örgütsel yapısı içindeki iletişimini ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirebilmesi için gerekli olan ilişkileri görürüz. Peki, BRTK’nda neleri görmekteyiz? Devletten önce, halkın hakkının varolması gerektiğine inanması gereken BRTK’nda halk; “Doğru haberin kendisine doğru şekilde iletilmesi hakkına sahip midir?” “BRTK, kamuoyunun özgürce oluşmasını sağlayabilmiş midir?”

İşte araştırmanın bu bölümünde, BRTK’nun TV Haber Bültenlerindeki tarafsızlık eleştirileri de dikkate alınarak, “Siyasal iktidarların haber bültenlerine etkisi ne olmalıdır, ya da olmalı mıdır?” , “KKTC’nde nasıl bir ana haber bülteni, neden? “Yayıcılığın devlet eliyle yapılması yanlışlık gibi bir sorun yaratabilir mi?” “ BRTK TV Haberlerinde, siyasal iktidarın etkinliğinin azaltılması gerekiyor mu, neden?” ve benzer birtakım soruların yanıtları aranmıştır.

Bu amaç doğrultusunda, KKTC Meclisi’ndeki TKP, DP ve CTP gibi partilerden, BRTK TV Haber Bültenleri’nin genel bir değerlendirmesi alınmıştır.

Konuyla ilgili olarak, KKTC’nin İletişim Fakülteleri’nde görev yapan ve konularında uzman olan bazı akademisyenlere de başvurulmuş ve onların düşünceleri doğrultusunda, konuyla ilgili bir perspektif oluşturulmuştur. Ayrıca, halkı temsilen 50 kişiden oluşan bir örneklem hazırlanmış ve hazırlanan anket sorularıyla da, bu kişilerin BRTK TV Haber Bültenleri ile ilgili düşünceleri sınanmaya çalışılmıştır.

1.1. TKP’nin BRTK TV Haberlerine Bakışı

31 Aralık 1998’den, 24 Mayıs 2001’e kadar UBP-TKP Hükümeti’nin koalisyon ortağı TKP, BRT’nun kamusal yayıncılık anlayışının gereklerini, sesi olduğu tüm toplum kesimlerine eş ve eşit mesafede, eş ve eşit bir yayıncılık anlayışıyla yerine getiremediği görüşündedir.

“Basın-yayın araçları; sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve diğer konularda toplumsal yaşamı ve toplumsal davranış biçimini etkileyen ve yönlendiren kitle iletişimlerinin temel aktörleridir. Bu nenenle çağdaş demokrasilerde yasama, yargı ve yürütme erkine eşdeğer bir dördüncü güç olarak kabul edilmektedir. Elbette ki, bu derece önemli bir gücün kendi fonksiyonları ve basın-yayın kuralları içinde hareket etmesi, diğer bir ifade ile demokratik ilkelere ve anayasada yer alan düzenlemelere bağlı olarak tarafsız ve objektif olması gerekmektedir.” görüşünde yoğunlaşan TKP, BRTK’nun bu açılardan yüklendiği görevi yerine getirebilen bir kurum özelliğini kazanamadığını belirtmektedir.

Eski hükümet ortağı TKP, BRTK’nun anayasal düzenlemeye, toplumsal örgütlenmeye ve ihtiyaçlara paralel demokratik, çağdaş, tarafsız, objektif ve çoksesli bir yayın politikası yerine, ‘resmi’ olarak isimlendirilen ideolojinin görüşlerini yansıtan ve bu nedenle de zaman zaman yurttaşların ve kurumların arasında, ayrımcılık yapmaya ve kutuplaşma yaratmaya kadar varan bir yayın politikasının izlendiği, bir kamu kurumu olduğu görüşündedir.

UBP-TKP Hükümeti döneminde, TKP Genel Başkanı, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Mustafa Akıncı’nın, dış politika ile ilgili bir gelişme üzerine yaptığı açıklamaya BRT’nda sansür uygulandığını, bazı mitinglerin naklen yayınlandığını belirten TKP, yıllardır varlığını sürdüren ve toplumda yer etmiş bazı örgütlerin açıklamalarına ise yer verilmediğini, kuruluşunu tescil dahi etmemiş bazı kuruluşların bildirilerinin ise, BRTK TV Haberlerinde en küçük ayrıntısına kadar haber konusu yapıldığı görüşünü ortaya koymaktadır.

KKTC’nde taraflı yayıncılığın yalnızca BRTK ile sınırlı olmadığına da dikkat çeken TKP, diğer TV kanallarının da az veya çok taraflı yayın politikası uyguladığını, objektif ölçütlerden uzak taraflı yayınların, daha çok bir siyasal partiye, makama, kişiye, görüşe veya ideolojiye yakınlık veya uzaklıkla paralel yürütülmekte olduğunu belirtmektedir.

Bu arada ekonomik ilişkilerin ve çıkarların da, BRT’nun yayınlardaki taraflılığın temel gerekçeleri arasında olduğu ortaya konulmaktadır.

TKP, demokrasinin ve çoksesliliğin bir yaşam biçimi olarak kurumlaşmadığı ve BRTK’nun yönetiminde etkin karar ve uygulama olanağına sahip, siyasal ve bürokrat kadroların bu anlayışı içlerine sindirmedikleri sürece, BRTK TV Haber Bültenlerinin de günün koşullarına, olaylara ve gelişmelere paralel olarak objektif bir habercilik

anlayışını ortaya koyamayacağını ve yanlı bir tutum yansıtacağını, beklenen bir sonuç olarak karşılamaktadır.

BRTK'nun bu tutumunun özellikle ulusal konulara, Türkiye ile ilişkilere, Kıbrıs sorununa ve çözümüne yönelik politikalara göre farklılaştığı, farklı siyasal görüşlerin bu konulardaki farklı politikaları ise, diğer çoğu konuda olduğu gibi BRTK'nun yayın politikalarında da belirleyici olduğuna dikkat çeken TKP, BRTK'nun yönetiminde etkin karar ve uygulama olanağına sahip siyasal ve bürokrat kadroların, bu konularda kendi ideolojilerinin sahipleri veya savunucuları olarak, farklı siyasal görüşlere kısıtlama, ambargo, sansür, saptırma veya benzeri yöntemlerle müdahale hakkını kendilerinde görebildikleri görüşüyle konuya açıklık getirmektedir.

TKP siyasal anlayışı gereği, BRTK'nun KKTC Anayasası'nın ilgili maddesinde ifade edildiği üzere, her türlü radyo ve televizyon yayınlarının tarafsızlık ilkelerine göre yapılmasını savunmaktadır. Tarafsız ve çok sesli demokratik yayıncılık ilkelerinin benimsenmesi ve böyle bir anlayışın egemen olması halinde, BRTK'nun yayınlarının olumsuz olarak etkilenmesinin mümkün olamayacağını düşünen TKP, ancak bugüne kadar bunun gerçekleşmediği görüşünde yoğunlaşmaktadır.

KKTC'nde siyasal iktidar sahipleri ile hükümeti, eş anlamlı olarak algılamamak gerektiğini belirten TKP, KKTC'nin içinde bulunduğu koşullar ve KKTC'nin demokratik hukuk devleti olarak yapılanmasındaki eksikliklerin bazı durumlarda, hükümetlerle asıl siyasal iktidar sahiplerinin, farklı ellerde bulunmasını getirebileceğini de ortaya koymaktadır. Bu anlamda TKP'ne göre, siyasal iktidarın BRTK yayınlarında etkili olduğu kuşkusuzdur.

TKP'ne göre, BRTK TV Haberlerinde siyasal konular büyük ağırlık taşımaktadır. Özellikle Kıbrıs sorunu nedeniyle dış politikaya ilişkin haberlere geniş olarak yer verildiğini ifade eden TKP, Cumhurbaşkanı Denktaş'ın her söylediğinin, Denktaş'a yapılan her ziyaretin en küçük detayına kadar BRTK TV haberlerinde verildiğini, ayrıca hükümet çalışmalarının da geniş bir şekilde haberlerde yer aldığını belirtmektedir.

Haberlerde, ağırlıklı olarak 'resmi' bir çerçeve çizildiği görüşünde olan TKP, BRT'nda dengeli haberciliğin bir diğer yönü olan habere taraf olanlara aynı anda eş ve eşit söz hakkı ilkesine de uyulmadığı ve dengeli yayıncılık anlayışının çiğnendiği görüşündedir.

TKP'ne göre, BRTK'nda yayıncılığın devlet eliyle yapılıyor olması bir görevin olumsuzluk ölçütü olamaz. "Önemli olan bir ülkede demokratik ve özgür yaşamın kurumlaşma ölçütüdür. Kaldı ki özel TV'lerin toplumsal yaşama girmesi ile, TV'de devlet tekelinin kalkması objektif ve tarafsız yayıncılık ilkelerini olumlu yönde etkileme potansiyeli yaratmaktadır" gerekçesi ile açıklamakta ve konuyu "ancak asıl önemli hem devlette hem de özelde, özgür ve tarafsız yayıncılıktır" görüşü ile TKP'nin net tavrı ortaya konulmaktadır.

Eski iktidar ortağı TKP, yayıncılığın devlet eliyle yapılması ile yayıncılığın kamu yararı için yapılması arasında da ciddi bir fark olduğunu, çağdaş ve demokratik ülkelerde yayıncılığın devlet için değil, kamu yararı için yapıldığını belirtmektedir. "Kamusal yayıncılık konusunda dünyada çok ciddi deneyim ve örnekler var. Yayıncılıkta yanlılık, taraflılık kabul edilemez, ancak kamunun çıkarlarını savunan bir yayıncılık anlayışı da bildik çerçevede taraflı yayıncılık diye nitelenip yerin dibine batırılamaz. Demekki kamu yararına olan yanlılık, meşru bir yanlılıktır. Ama maalesef BRT'nun yanlılığı kamu yararına değildir." düşüncesi, TKP tarafından benimsenmiştir.

Haber bültenlerinde yer alacak konuların nasıl ve hangi sırayla yer alacağına karar verilmesi ve uygulaması profesyonel habercilerin işidir görüşünü savunan TKP, haber değeri kavramını çağdaş bir yorumla içselleştiren medya mensuplarının haber sıralamasındaki evrensel değerlere bağlı olarak verecekleri kararların tartışılmaz bir şekilde doğru olacağı görüşündedir.

BRTK TV Ana Haber Bültenlerinde bazı haberlerin çok uzun ve gereksiz detaylarla verildiği görüşünde yoğunlaşan TKP, habercilik anlayışının profesyonel ilkeler tarafından belirlenip, haber değeri nosyonunun temel kriter olarak ele alınmasından sonra, çıkacak bülten formatının sürenin ne olacağını belirleyen unsurları içinde barındıracağını düşünmektedir.

Tek sesli propagandanın uzun süreli başarı sağladığı hiçbir örnekle gösterilemez görüşünde olan TKP, BRTK TV Ana Haber Bültenlerinde, herkesi, her görüşü kucaklayacak politikalara ihtiyaç duyulduğunu ve BRTK'nun bu açılardan KKTC Anayasası tarafından kendisine yüklenilen görevi yerine getiren bir kurum özelliğini kazanması gerektiği görüşüyle, BRTK TV Haber Bültenleri'ne bakışını özetlemektedir.

1.2. DP'nin BRTK TV Haberlerine Bakışı

Demokrat Parti, BRTK'nun Tv Haber Bültenleri'nin tarafsız olmadığını, günlük siyasi olayların haber olarak sunulmasında bile, konunun sadece hükümet gözlüğü ile aktarıldığını düşünmektedir.

Muhalefet partilerinin ve sendikalar ile kurum ve kuruluşların bir eleştirisinin, BRTK tarafından "iddia" olarak sunulduğu belirtilmektedir. DP, meclis haberlerinde muhalefet milletvekillerinin söylediklerinin aktarılması sırasında, konuşmaların anlamsız bir hale getirildiği ve konuşmayı yapan milletvekilinin dahi, kendi söylediklerinin ne anlama geldiğini anlayamaz bir duruma getirildikleri ifade edilmektedir. Ayrıca DP, haberlerin montaj yolu ile; örneğin meclis salonunda bulunan milletvekillerinin o anda yokmuş, olmayanların ise varmış gibi gösterilmesinden de rahatsızlık duymaktadır. DP, yaşanmakta olan durumun ilginç olduğunu ancak sorunun, arşiv görüntüsü kullanılması sorunu olmadığını belirtmektedir.

Dünün ana muhalefet partisi, bugünün iktidar ortağı DP, KKTC'nde siyasal partilerle ilgili haberlerin aktarılması sırasında gereken dengeyi hiçbir kanalın kuramadığını düşünmekte ve bunun nedenini; "BRTK malum nedenlerle, özel televizyonlar ise kısıtlı imkanları nedeni yanında, bugünkü hükümetten (UBP-TKP) çekinmeleri" gerekçesi ile açıklamaktadır.

Bugünün koalisyon hükümeti ortağı DP, BRTK TV Haber Bültenleri'nde verilen haberlerin çoğu zaman yanıltıcı, her zaman yanlı, dengesiz ve yetersiz olduğunu düşünmekte ve BRTK Haberlerine "haber" demenin mümkün olmadığını belirtmektedir. Bugünkü haliyle, BRTK haberlerinin ancak günlük protokol merasimleri bülteni olarak adlandırılabilceğini düşünen DP, siyasal iktidarın TV Haber Bültenlerine direk olarak etkisi olmasa bile, BRTK'na atanmış olan Genel Müdürün ve Haber Müdürünün kraldan fazla kralcı olmaları nedeniyle, haber bültenlerinin böyle bir şekle dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

BRTK TV Haberlerine göre KKTC halkı, bir açılıştan diğerine giden ve hiçbir sorunu olmayan bir halktır düşüncesini ortaya koyan bugünün iktidar ortağı DP, BRTK'nun KKTC halkının gerçeklerini yansıtmadığı görüşünde yoğunlaşmaktadır.

BRTK'nun bir devlet televizyonu olduğunu ve her ülkenin devlet televizyonları gibi BRT'nun da devlet politikalarının yansıtılmasında görevli olduğuna dikkat çeken DP, KKTC'nde karıştırılan devlet-hükümet kavramının bir anlamda BRTK'nda en ağır şekliyle hissedildiğini vurgulamaktadır. Bunu ise; "koalisyon hükümetlerinde bile

BRTK eğer kendi bağılı bulunduğu partinin borazanlığını yapmakta ise, BRTK'na 'devlet televizyonu' olarak değil, ancak parti televizyonu" olarak bakılabileceği düşüncesiyle özetlemektedir.

Siyasal iktidarların, BRTK'ndaki siyasal etkinliğinin olumsuzluğunun giderilmesinin ancak KKTC'nde demokrasi kültürünün gelişmesi ile mümkün olabileceği görüşünü belirten DP, BRTK TV haberlerinde siyasal iktidarın etkinliğinin azaltılmasının ise, yasal tedbirlerle mümkün olamayacağına dikkat çekmektedir.

BRTK TV Ana Haber Bültenlerinin uzun ve sıkıcı olduğunu belirten DP, haber bültenlerinin bugünkü şekliyle devam etmemesi gerektiği, çünkü izleyicilerin sinir sistemi üzerinde olumsuz etki yapacağı konusunda yoğunlaşmaktadır. "Yarım saatten fazla süren haber bültenleri, bu kanal çokluğu içinde istenilen seyirci kitlesini kendine bağlayamaz. Hele haberlerdeki monotonluğu da gözönünde bulundurursanız bu süre çok daha aşağılara inmelidir" görüşünü ortaya koyan DP, BRTK TV haber bültenlerinin tek yanlı yayınlarının KKTC toplumunu da olumsuz etkilediğini belirtmektedir.

DP, BRTK TV Haber Bültenlerinde yer alan konuların protokol sırasına göre değil, haberin niteliğine ve önemine göre verilmesi gerektiği düşüncesindedir. Cumhurbaşkanı Kanarya Sevenler Derneği'ni kabul edip görüşmüşse, bu görüşmenin ilk sırada haber olmaması gerektiğini belirten DP, rutin ziyaretlerin ve protokol açılışlarının haberlerin sonunda, eğer ille de verilmek zorunluluğu var ise; "bugünkü ziyaretler ve etkinlikler" başlığı ile verilebileceğini ortaya koymakta ve BRTK TV Ana Haber Bültenleri'ne bakışlarını bu şekilde özetlemektedirler.

1.3. CTP'nin BRTK TV Haberlerine Bakışı

CTP, BRTK TV Haberlerini taraflı bulmaktadır. BRT'nun Cumhurbaşkanı'nın, hükümetin ve askerin özel televizyonu imiş gibi bir yayın politikası izlediği ve toplumun sesini yansıtmadığı görüşündedir.

KKTC'ndeki siyasal partilerle ilgili haberlerin hiçbir TV kanalında dengeli bir şekilde yansıtılmadığını belirten CTP, haberlerin en dengesiz şekilde ise BRT'dan yansıtıldığını ortaya koymaktadır.

BRTK TV Haber Bültenlerinde verilen haberlerde yanlışların çok olduğunu düşünen CTP, haberlerin büyük bir çoğunluğunun yanlış olarak verildiğini, kimi habere gereğinden fazla kimi habere ise oldukça az yer veriliyor veya hiç verilmiyor olduğunu

belirtmektedir. BRTK'nun dünyanın lanetlediği dezenformasyon (haber saptırma) olayını açıkça ve sürekli bir şekilde uyguladığı görüşünde olan CTP, bu durumun kendileri tarafından asla kabul edilemez olduğunu ifade etmektedir.

CTP, BRTK TV Haberlerinde siyasal iktidarın etkisi olduğunu ve siyasal iktidarın borazanı konumunda görüldüğünü düşünmekte ve BRT'nun muhalefetin, özellikle de CTP'nin sesini kısmayı ise bir marifet saydığını ortaya koymaktadır.

BRTK TV Haberlerinde, iktidardaki siyasal partiler ile muhalefet partileri arasında ciddi bir dengesizliğin oluştuğunu belirten CTP, BRTK TV Haberlerinin KKTC halkının yaşadığı gerçek durumu yansıtmadığını, haberlerin içeriğinin % 90'ının yönetimdekilerin ziyaretleri, kabulleri, demeçleri ve katıldıkları törenlerden oluştuğunu düşünmektedir.

CTP, BRTK'nda yayıncılığın devlet eli ile yapılmasının devlet yönetimini elinde bulunduranların lehine, yanlış bir yayıncılık uygulaması getirdiği görüşünde yoğunlaşmakta ve bu ülkeye başka bir ülkeden birisi gelip bir süre haberleri izlese, bu ülkede demokrasi olmadığını, sanki askeri idare bulunduğunu, bu ülkeyi birkaç kişinin istediği gibi yönettiğini kolaylıkla tespit edebileceğini ortaya koymaktadır.

BRTK TV Haberlerinde siyasal iktidarın etkinliğinin azaltılması gerektiğini ifade eden CTP, tüm siyasi partilerin ve toplum kesimleri ile ilgili haberlerin de eşit ve dengeli bir şekilde verilmesi gerektiğini düşünmektedir. BRTK TV Haberleri'nin bugünkü şekli ile devam etmemesi gerektiğini belirten CTP, BRT'nun bu tür bir haber yayın politikasının, KKTC halkının moralini ve sinirini bozduğunu ve haber alma özgürlüğüne son derece olumsuz etki yapıldığı gerekçesi ile açıklamaktadır.

BRTK TV Haberlerinde yer alacak haberlerin; haber değeri taşıması, güncel olması, toplumun en geniş kesimlerinin ilgisini çekmesi ve önem sırasına göre verilmesi gerektiğini ortaya koyan CTP, BRTK TV Ana Haber Bültenlerinin 25-40 dakika arasında olursa, daha rahat izleyiciye ulaşabileceği görüşünde yoğunlaşmaktadır.

BRTK TV Ana Haber Bülteni süresinin oldukça uzun olduğunu belirten CTP, haberlerin "nutuk atma haberine" veya "tören haberine" dönüşmesi ile KKTC toplumunu olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. BRTK TV Haber Bültenlerinde, aynı insanların aynı şeyleri söylemesinden dolayı halkta, bu insanlara ve BRTK haberlerine karşı usanç ve soğuma olduğunu ortaya koyan CTP, bu tür yayınlarla çağdaş insan yetişmesine de olumsuz etki yapıldığı görüşünü belirtmektedir.

II. BRTK TV HABER BÜLTENLERİNE AKADEMİSYENLERİN VE HALKIN BAKIŞI

Bu bölümde, iletişim alanında ihtisas yapmış kişilerin; “BRTK TV Haberlerine ve genelde TV Haberlerine” yönelik düşünceleri ve yorumları, ve “BRTK TV Haberlerinin İzlenilirliğini” ortaya koymak için halkla yapılmış olan anket yer almaktadır.

KKTC’nin belli başlı bazı üniversitelerinin İletişim Fakültelerinde Bölüm Başkanı olarak görev yapan değerli akademisyenlere, ‘haber ve habercilikle’ ilgili bazı sorular yöneltilmiş ve kendilerinden bu soruların yanıtları alınmıştır. Lefke Avrupa Üniversitesi İletişim Fakültesi Bölüm Başkanı Profesör Doktor Faruk Kalkan’ın, Yakın Doğu Üniversitesi İletişim Fakültesi Bölüm Başkanı Yardımcı Doçent Doktor Neriman Saygılı’nın ve Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon Sinema Bölüm Başkanı Vekili ve Öğretim Görevlisi Nurten Avtürk’ün konuyla ilgili açıklamaları, iletişimle ve özellikle habercilikle uğraşanlara ışık olacaktır.

“BRTK TV Haber Bültenlerinin İzlenilirliğini” ortaya koyabilmek için yapılmış olan ankete ise, toplam 50 kişi katılmış ve görüşleri ışığında sayısal değerlendirmeler yapılmıştır. Gün ışığına çıkan bu değerlendirmelerse yorumsuz olarak aktarılmıştır.

Siyasal iktidarın, haber bültenlerindeki etkisinin ne olması ya da olmaması gerektiği konusunda, Lefke Avrupa Üniversitesi İletişim Fakültesi Bölüm Başkanı Profesör Doktor Faruk Kalkan, bunun herşeyden önce bir sistem sorunu olduğunu belirtmektedir. O ülkedeki radyo televizyon sisteminin ne olduğunun bilinmesi gerektiğine dikkat çeken Kalkan, bu sistemleri; devlet sistemleri, ticari sistemler, bir de (BBC tarafından geliştirilen ve bir dönemde, 1960’larda TRT’nun kurulduğu dönemde 1970’lere kadar uyguladığı) sosyal sorumluluk sistemi olarak değerlendirmiştir.

Devlet sistemi olan yerlerde, medyanın siyasal iktidarların bir yerde borozanı halinde olduğunu belirten Prof. Dr. Faruk Kalkan, bu sistemin daha çok eski Doğu Avrupa Ülkeleri, eski Sovyetler Birliği (yani demokratik olmayan devletlerde) ve Türkiye’de de 1960’lara kadar kurulmuş sistem olduğuna işaret etmektedir. Radyonun iktidarların bir propaganda ve iktidarların yeniden seçilmek için kullandığı bir araç olduğunu ortaya koyan Kalkan, bu sistemin karşısında da batı Avrupa ülkelerinde, özellikle Amerika’da ticari sistemin geçerli olduğunu belirtmektedir. Ticari sistemlerde ise, sermayenin sözünün geçerli olduğunu, parayı verenin düdüğü çalabileceğini

savunan Kalkan, sistemin ticari bir sistem olmasının, herhangi bir tarafın sözcüsü olmasını, ya da etkisi altında kalmasını engelleyemeyeceğini vurgulamaktadır.

Bu sistemi kırmak için Amerika'da çok büyük mücadeleler verildiğini belirten Kalkan, şu anda Amerika'da ve Batı Avrupa ülkelerinde bu sistemin var olmadığını ifade etmektedir. En doğru sistemin ise, bu iki sistemin dışında olan ve özerk bir sistem denilen "sosyal sorumluluk sistemi" olduğunu açıklamaktadır.

İngilizler ve BBC tarafından 1920'lerde geliştirilen ve bugün hala süren, devlete, sermayeye karşı da bağımsız olan bu sistemin çok ilginç örneklerinin olduğunu ortaya koyan Kalkan, bunu; *"II. Dünya Savaşı sırasında Almanlar bile cephede doğru dürüst ne olduğunu BBC'den öğreniyorlar. Hatta bu son Falkland Savaşı (İngiltere-Arjantin arasında, Falkland Adalarında meydana gelen savaş) sırasında, BBC İngiliz Hükümeti'ne karşı tavır bile aldı. Yani doğru bildiği, ülkenin çıkarlarına, insanların çıkarlarına, demokratik haklara, insan haklarına saygılı bir yayıncılık anlayışı"* örneği şeklinde ifade etmiştir.

Haber Bültenlerinde siyasal iktidarların etkisi olmaması gerektiğini vurgulayan Kalkan, Türkiye'de özellikle 1971-72'lerde, 12 Mart Darbesi'nin ardından TRT'nun BBC'ye çok benzeyen özerk yapısının kaldırıldığını ama tamamen hükümetlere bağlı hale geldiği görüşündedir. (*"İktidarda kim varsa devlete de değil. Ortada soyut bir devlet kavramı olsa yine kabul edilebilir ama burada hükümetlere, iktidarlara bağlı."*) Bu bağlılığın çok açık bir şekilde olmadığını belirten Kalkan, TRT'nun belli bir uzaklığı ve tarafsızlığı halen koruduğuna da dikkat çekmektedir.

TRT'nun bağımsızlığını bir şekilde ve bir ölçüde koruyabildiğini belirten Prof. Dr. Faruk Kalkan, KKTC'nde BRT'nun bağımsızlığını ne kadar koruduğu konusunda çok fazla bir fikrinin olmadığını, ama çok genel bakıldığı zaman Kıbrıs'ın çok politik ve siyasal bir ortamı olduğunu ve Kıbrıs'ta herşeyin politika olabileceğini düşünmektedir. KKTC'nde en ufak birşeyde bile, parti politikasının çok geçerli olduğunu belirten Kalkan, partinin iktidarda olmasının, muhalefette olmasının insanların hayatında çok etkili olduğunu belirtmektedir. Prof. Dr. Faruk Kalkan, BRT'nun da bu etkiden payını aldığını ve hükümetlerin biraz fazla etkisi altında kalmış olduğunu, KKTC'ndeki üç aylık gözlemi doğrultusunda özetlemektedir.

KKTC'nde hedef kitleye ulaşabilecek bir haber bülteni için BRT'nun haber politikasının olmasının, kimi, nasıl hedeflediğinin, kitleye ulaşmak için neler yapması gerektiğinin ortaya konulması gerektiğini belirten Kalkan, en iyi haber sisteminin ise

İngiltere'deki sistem olduğuna dikkat çekmektedir. Böyle bir sistemin, hem Türkiye hem de KKTC için ideal bir sistem olabileceğini düşünen Kalkan, haberdeki sorumluluğun, bağımsızlığın ve özerkliğin bütün kanallar için ortak bir haber üretimi yapan, bir haber kurumunun oluşturulmasıyla mümkün olabileceği görüşünü ortaya koymaktadır. BRT'nun zaten kendine ait bir haber kurumunun var olduğunda değinen Kalkan, böyle bir durumda ise BRT'nun biraz daha asiyasal, yani siyasallaşmaktan uzaklaşması gerektiğini düşünmektedir.

Haberde iki şeyin; haberin sırasının ve haberin uzunluğunun çok önemli olduğunu belirten Prof. Dr. Faruk Kalkan, haberin nasıl sıralanması gerektiğini; *"Haberin önceliği, ilgilendirdiği kitlenin büyüklüğüyle doğru orantılıdır."* cümlesiyle açıklamaktadır. Kalkan, haber sıralamasının, devlet protokolüne veya özel kanal sahibinin özel birtakım çıkarlarına göre sıralanması değil, ülkedeki insanların ne kadarını ilgilendirdiği ve ne kadar önemli olduğuna bağlı olarak yapılması gerektiğini düşünmektedir.

"Dünya yansa, İngiltere alt üst olsa" BBC'nin 9 haberlerinin 25 dakikayı geçemeyeceğini belirten Kalkan, 30 dakikadan fazla kimseye haber dinletilemeyeceğinin de altını çizmektedir. Ayrıca en önemli haberin bile 3 dakikada verilebileceğini savunan Kalkan, habercilikten habersiz olduğu zaman ise, o haberin 10 dakika veya 20 dakikada anlatılamayacağını belirtmektedir.

Dünyadaki iktidarların, yahut ekonomik iktidarların en çok sahip olup oynamak istedikleri oyuncak medyadır, haberlerdir. Bu çok güçlü oyuncağı ise, hiçkimse elinden bırakmak istemez. İşte Prof. Dr. Faruk Kalkan'da, partilerin, siyasal grupların, ekonomik çıkar gruplarının bu güçlü oyuncağı, yani haberleri ellerinden bırakmak istemediklerine dikkat çekmekte ve BRT'nda hangi siyasal grup o anda iktidarda ise, onun borozanı olma durumu yaşandığına, ama bunun yanlış olduğuna ve bir şekilde engellenmesi gerektiğine inanmaktadır.

Tarafsız olmanın bile 'taraf' olduğuna inanan Yardımcı Doçent Doktor Neriman Saygılı ise, BRTK'nun tarafsız olduğu kanaatinde değildir. Sözkonusu kurumun devleti temsil ettiğini, dolayısıyla KKTC sınırları içinde yeralan tüm insanların sesi konumunda olduğunu belirten Saygılı, BRTK'nun dışarıya karşı ise varolduğunu ispatlama ve savunma görevinde bulunduğunu ifade etmektedir.

KKTC'nde hiçbir kanalın siyasal partilerle ilgili dengeli haber aktarımı yapmadığını ortaya koyan Saygılı, KKTC genelinde ekonomik, sosyal ve teknolojik

gelişimin gözönünde bulundurulduğunda, BRTK TV Haber Bültenlerinin benzer oranda yeterlilik gösterdiğine değinmektedir.

Dost, akraba ilişkilerinin KKTC’nde çok yoğun bir şekilde işlediğini, bu nedenle sadece siyasal iktidarın değil, tüm grupların ve kişilerin gerek özel, gerekse kamu yayıncılığında belirgin şekilde etkisinin gözlemlenebileceğini ifade eden Saygılı, BRTK TV haberlerinde protokol haberlerinin, diğer haberlere oranla yüksek olduğuna değinmektedir.

KKTC’nin genel yapısı düşünüldüğünde, özel kurumların hiçbirinin yeterince adil ve ölçülü yayına uymadığı görüşünde yoğunlaşan YDÜ, İletişim Fakültesi Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Neriman Saygılı, “*özel kurumlarda kişi veya grupların elinin*” sözkonusu olduğunu, kişi ya da grup eline ise, “*KKTC halkının sesi olarak kurulmuş devlet elini*” tercih ettiğini belirtmektedir.

Saygılı, BRTK TV Haberlerinde devletin temsiliyeti sözkonusu olduğu için, BRT’nda hiçbir siyasal partinin tek başına sesinin olmaması gerektiğini, siyasal iktidarın TV haberlerinde ölçülü oranda yer almasının doğru olacağını ortaya koymaktadır.

BRTK TV Haber Bültenlerinde, protokol haberlerinin kesinlikle kısaltılmasının, toplumun her kesimini yansıtacak haberlere yer verilmesinin gerektiğini ifade eden Saygılı, bültenlerde dış dünyadan haberlere daha fazla yer verilmesinin olumlu olacağını belirtmektedir.

YDÜ, İletişim Fakültesi Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Neriman Saygılı, siyasal güç, kişi ya da kurumların etkisinden kurtulmuş, teknik donanımın yeterli olduğu ve kalifiye elemanların görev alacağı kişilerce hazırlanacak haber bültenlerinin, hedef kitleye ulaşmada daha yararlı ve etkili olacağını düşünmektedir.

Siyasi yönetimlerin, haber bültenleri üzerinde etkili olmaması gerektiğini belirten Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-TV-Sinema Bölüm Başkan Vekili ve Öğretim Görevlisi Nurten Avtürk ise, siyasi yönetimlerin haber ve haberciliğe etki ettikleri sürece, subjektif olma yoluna gidileceğini ve haberciliğin objektif olmaktan çıkacağını düşünmektedir.

Avtürk, güncel olayların ve bilgilerin taraf tutulmadan ve tüm tarafların da görüşlerine yer vererek hazırlanacak bir TV haber bülteninin, hedef kitleye ulaşabileceğini ortaya koymaktadır.

“Devlet televizyonculuğu siyasi iktidarların, hükümetlerin televizyonculuğundan üstün olmalıdır ve topluma mal edilmelidir” görüşünü savunan Avtürk, KKTC’nde devletin televizyonu BRT’nun, hükümetin televizyonu olmaktan öteye gidemediğini belirtmektedir. Devletin televizyonculuğunda objektif olunması gerektiğini ifade eden Avtürk, hükümet ve muhalefet görüşlerinin taraf tutulmadan kitlelere ulaştırılmasının doğru olacağı görüşünde yoğunlaşmaktadır.

Haber bültenlerinin izlenilirliğinin ne olduğunu gerçek anlamda bilebilmek, incelenen konuda yer alabilecek ana kütlenin, tümünü kapsamıyla mümkündür. Ancak bu araştırmada buna olanak olmadığından ötürü, bütünü tamamı yerine onun temsil edici bir parçasını dikkate alarak, ana kütlenin özelliklerine uygun, tesadüfi örnekleme yöntemine başvurulmuştur.

Anket iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde ankete katılan kişilerin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, mesleği ve yerleşim yeri hakkında sorular yer alırken, ikinci bölümde ise BRTK TV Haber Bültenlerinin izlenilirliğini ölçmek için hazırlanmış 18 tane açık uçlu soru mevcuttur.

BRTK TV Haber Bültenlerinin izlenilirliğini ortaya koymak için yapılan ankete, 26’sı kadın, 24’ü erkek toplam 50 kişi katılmıştır. Ankete katılan kişilerin 3’ü yüksek lisans sahibidir. Geriye kalan kişilerin ise 31’i üniversite, 15’i lise, 1 kişi de ortaokul mezunudur.

50 kişiye uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler ise şöyle:

KKTC’ndeki televizyon kanallarından, BRT ve Genç TV’yi tercih edip izleyenlerin sayısı 12, BRT ve Kanal T’yi izleyenlerin sayısı 12, BRT’nu izleyenlerin sayısı 9, Kanal T ve Kıbrıs’ı izleyenlerin sayısı 7, BRT’nu ve Kıbrıs’ı izleyenlerin sayısı 3, Genç TV ve Kıbrıs’ı izleyenlerin sayısı 3, Akdeniz ve BRT’nu 1, Kanal T ve Akdeniz TV’yi 1, Akdeniz ve Kıbrıs’ı yine 1 kişi izlemeyi tercih ediyor. 1 kişi de hiçbir kanalı tercih etmiyor.

BRTK’nun televizyonunda 29 kişi haberleri ve haber programlarını, 13 kişi belgeselleri, açık oturumları, çizgi filmleri, Parazit ve Torba programını izlemeyi tercih ederken, 8 kişi ise BRT’nu izlemediğini belirtti.

Siyasal partilerle ilgili haberleri 23 kişi BRT’ndan izlediğini, 8 kişi Genç TV veya yabancı kaynaklardan izlemeyi tercih ettiğini belirtirken, 19 kişi de siyasi partilerle ilgili haberleri izlemediklerini ortaya koydu.

36 kişi, televizyonda haberleri izledikten sonra parti başkanlarının konuşmalarına ve görüşlerine göre, fikirlerinde herhangi bir değişiklik olmadığını belirtirken, 7 kişi fikirlerinde değişiklik olduğunu, örneğin parti başkanlarının konuşmalarına yönelik olumlu olumsuz yorumlarda bulunduklarını, daha fazla öfkelenediklerini veya tarafsızca karar almalarında etkili olduğunu ifade etti. 7 kişi ise soruya yanıt vermedi.

22 kişi TV Haber Bültenlerini NTV'den izlediğini ve yayıncılık etiği açısından olumlu bulunduğunu belirtirken, 9 kişi CNN ve CNN Türk'ü, 4 kişi BBC'yi, 14 kişi (TRT, ATV, Show, Star) televizyonunu, 3 kişi de TRT'yi izlediğini ve yayıncılık etiği açısından olumlu bulunduğunu ifade etti.

38 kişi BRTK TV Haber Bültenlerinin taraflı olduğunu, 9 kişi tarafsız olduğunu ortaya koyarken, 3 kişi ise soruya herhangi bir yanıt vermedi.

Siyasal iktidarın BRTK yayınlarında ve özelde TV Haber Bültenlerinde etkisi olduğu görüşünde olan 30 kişi, bu etkinin Akis, 3. Boyut programlarında, açılış ve törenlerde, Cumhurbaşkanı ve UBP ile ilgili haberlerde görülebileceğini belirtti. 14 kişi, siyasal iktidarın BRTK yayınlarında ve özelde TV Haber Bültenlerinde etkisini gözlemleyip gözlemlemedikleri konusunda yorum yapmazken, 4 kişi gözlemlemediğini, 2 kişi ise bazı zamanlarda ve genellikle bu etkiyi gözlemlediklerini belirttiler.

39 kişi, BRTK TV Haber Bültenlerinde verilen haberlerin yanıltıcı ve yetersiz olduğunu, 4 kişi ise haberlerin yeterli olduğunu belirtirken, 2 kişi haberleri olağan bulunduğunu ortaya koydu. 5 kişi ise, herhangi bir görüş beyan etmedi.

31 kişi BRTK TV Haberlerinde dengelilik olmadığını, 8 kişi haberlerin dengeli olduğunu belirtti. 7 kişi ise, BRTK TV Haberlerinde herhangi bir dengenin olup olmadığı konusunda görüş belirtmezken, 3 kişi ise haberlerin tam olarak dengeli olduğunu söyleyemeyeceklerini ifade etti.

26 kişi BRT'nun Haberlerinde en çok siyasi habere ağırlık verildiğini, 13 kişi haberlerin; demeçler, törenler, açılışlar ve ziyaretlerden oluştuğunu belirtirken, 5 kişi Denktaş ve Kıbrıs meselesine ağırlık verildiğini ifade etti. 2 kişi BRT'nun Haberlerinde, her türlü habere yer verildiğini savunurken, 4 kişi de herhangi bir görüş belirtmedi.

BRTK TV Haberlerinin, halkın sınıfsal gerçekliğini yansıtmayı yansıtmadığını konusunda ise rakamlar şöyle: 24 kişi yansıtmadığını, 11 kişi yansıttığını belirtirken, 5 kişi "BRT'nun temsil ettiği sınıf anlamında" yansıttığını görüşünde. 10 kişi ise soruya yanıt vermedi.

37 kişi, BRTK'nda yayıncılığın devlet eliyle yapılmasının yanlılık gibi bir sorun yarattığını düşünürken, 4 kişi yaratmadığı görüşünde. Ankete katılan 4 kişi ise yayıncılıkta yanlılık sorununun, hükümetlerin politikalarına bağılı olarak geliştiğini belirtirken, 5 kişi de BRT'nu izlemediklerini ifade etmiştir.

BRTK TV Haberlerinde, siyasal iktidarın etkinliğinin azaltılıp azaltılmaması gerektiği konusundaki görüşlere bakıldığı zaman ise, 40 kişi BRTK TV Haberlerinde siyasal iktidarın etkinliğinin azaltılması gerektiğini düşünüyor. 2 kişi siyasal iktidarın etkinliğinin azaltılmaması gerektiği görüşünde. 5 kişi soruyu yorumsuz bırakırken, 1 kişi ise BRTK TV Haberlerinde, haber dengelerinin korunması gerektiğini belirtti.

34 kişi, BRTK TV Haber Bültenlerinin bugünkü şekliyle devam etmesi gerektiğini belirtirken, 6 kişi soruyu yorumsuz bıraktı. 2 kişi ise, Kıbrıslılar özgürleşmeden ve baştakiler değişmeden, BRTK TV Haberlerinde birşey olamayacağı görüşünde.

23 kişi BRTK TV Haber Bültenlerini izlediğini belirtirken, 14 kişi BRTK TV Haber Bültenlerini izlemediğini ifade etti. 8 kişi BRTK TV Haber Bültenlerini başka alternatifleri olmadığı için bazen izlediklerini belirtirken, 4 kişi "iş ola" izlediğini ortaya koydu. 1 kişi ise, soruyu yorumsuz bıraktı.

20 kişi BRTK TV Ana Haber Bültenlerini çok uzun bulduklarını ifade ederken, 13 kişi bültenlerin süresinin uygun olduğunu belirtti. 12 kişi bültenlerin süresi hakkında fikir yürütmezken, 4 kişi bültenlerin süresinin yetersiz ve kısa olduğunu belirtirken, "bültenlerde halktan haber yok, hep siyasal iktidarın haberleri var" gerekçesiyle de görüşlerini savundular. 1 kişi ise sürenin niteliğe bağılı olduğunu ifade etti.

12 kişi BRTK TV Ana Haber Bülteninin süre yönünden, 30'-45' olmasının uygun olacağını belirtirken, 11 kişi ise 30 dakikanın uygun olacağını ifade etti. 13 kişi herhangi bir fikir belirtmezken, 7 kişi 20 dakikanın, 2 kişi 15dakikanın bülten süresi için ideal olduğunu ifade etti. 2 kişi, bültenin şu an uygulamadaki süresi itibarıyla hiç olmaması gerektiğini ifade ederken, 3 kişi BRTK TV Ana Haber Bültenlerinin süresinin uygun olduğunu ortaya koydu.

22 kişi, BRTK TV Haber Bültenlerinde yer alan konuların; sosyal-ekonomik-siyasi- v.s. şeklinde sıralanması gerektiğini ifade ederken, 12 kişi siyasi-ekonomik-sosyal-v.s. şeklindeki sıralamanın uygun olacağı görüşünde. 8 kişi haber konularının niteliğinin ön planda tutularak sıralanması gerektiğini belirtirken, 7 kişi farklı sıralamaların uygun olacağını ortaya koydu. 1 kişi ise soruyu yanıtsız bıraktı.

SONUÇ

BRT'nda, kamuoyunu bilgilendirerek aydınlatması ve özgürce oluşumuna katkıda bulunmasını sağlaması gerektiğine inanılan "habercilik" nasıl yapılmaktadır? Televizyonun kurumsal kimliğinin bir parçası ve yansıtıcısı olduğu gözlemlenen haber bültenlerinde, siyasal iktidarın etkisi nedir ve ne olmalıdır? Habercilik değerleri hangi ölçütler göz önünde tutularak yapılandırılmıştır?

"BRTK TV Haberlerinde Siyasal İktidara Hizmet Bir Varlık Amacı mıdır?" isimli araştırmanın eksenini ise, bu ve benzer soruların yanıtlarını gün ışığına çıkarabilme ve BRTK TV Haber gerçeğini, saptayabilme amacı doğrultusunda oluşturulmuştur.

Bugün, BRTK TV Haberlerinin genel söyleminin yurttaş hakları, kamu yararı, kolektif bilinç gibi birtakım değerlerden oluşmadığı, aslında demokrasinin olmasa da olabileceği ortaya konulabilecek bir çerçeve üzerinde kurulu olduğu söylenebilir. Mevcut işleyişi ve söylemi ile BRTK TV Haberleri, halkı yaşadıkları evren ve KKTC konusunda özgürce bilgilendiren bir yapılanmadan çıkıp, siyasal iktidarın söylemlerini doğrulayan ve destekleyen bir propaganda aracı işlevini görmektedir.

BRTK TV Haberlerinde, siyasal ve ideolojik olarak güçlülerin iktidarlarını pekiştirici haber aktarımı gerçekleştirilmektedir. BRTK TV Haber yayınlarının bugününü ve genelde TV ana haber bültenlerinin nasıl olması gerektiğini, KKTC'ndeki bazı siyasal partiler, akademisyenler ve halk aralarında bazı söylem farklılıkları olsa da, BRTK TV Ana Haber Bültenlerinde tarafsız yayın yapılmadığı, haber yayınlarında iktidar yanlısı bir haber politikası izlendiği görüşündedir. Buna bağlı olarak, BRTK'nun toplumun serbestçe haber almasını engellemesi de, olumsuz olarak karşılanmaktadır.

Toplum yararına, tarafsız bir yayını gerçekleştirecek, kamuoyunun hiçbir siyasal baskı altında kalmadan serbest bir şekilde oluşmasını sağlayabilecek bir BRTK'nun oluşması ise özlenen ve beklenen gerçeklik olarak ortaya konulmuştur.

BRTK'nun yayınları hemen hemen her dönemde siyasal iktidarlar ile açık ya da gizli bağımlılık içinde olmuştur. Buna paralel, BRTK'nun yönetici ve hemen hemen yapım ve yayıncı personelinin tamamına yakın bir bölümü de, iktidarlara bağımlı bir memur zihniyeti ile çalışmalarını sürdürmektedir. BRTK'nda gereksiz bir kadro şişkinliğinin yaşanması ise, bugüne kadar izlenilen politikanın ve çeşitli yönetimlerin eseridir.

Ancak bu çalışmada asıl ortaya konulan, BRT'nun haber işlevini çağdaş haber yayıncılığının kurallarına uygun olarak verip vermediği sorunsalıdır. BRT'nun haber işlevini, çağdaş haber yayıncılığı ilkelerine uygun olarak yerine getiremediği maalesef ortadadır. Bugün KKTC'nde geniş çaplı bir araştırma yapılmasa da, televizyon yayınlarının özellikle haber yayınları en çok izlenen yayınlardır. Ancak toplumun pek çok kesimi haber alma ihtiyacını, gerçekte alternatif olmasa da başka kanallardan sağlamaya çalışmaktadır. Çünkü BRT'nda yayınlanan haberlerin tarafsız olmadığına, toplumun eksik, yanlış ve yanılgı bilgilenmesine sebep olunduğuna inanılmaktadır.

BRT'nda, böyle bir haber geleneğinin sürdürülmemesi gerektiği açıktır. Ancak küçük coğrafyada yerleşik hale gelmiş bu geleneğin reddedilip, alternatif bir BRT'nun oluşumu ise, iktidarda olan partinin egemenliğine dayanmayan, dengeli bir sistemin oluşturulacağı "gerçekten özerk" bir BRTK ile mümkün görünmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- Alemdar, Zeynep, "Oyunun Kuralı, Basında Özdenetim", Bilgi Yayınevi, Ankara 1990.
- Alkan, Türker, "Siyasal Toplumsallaşma", Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979.
- Bektaş, Arsev, "Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi", Bağlam Yayınları, İstanbul 1996.
- BRTK Yasası, "Yayınlarda Gözetilecek Ana İlkeler." Madde 4 Fıkra 6, Sayı 50/1983 (25/1986; 54/1989;35/1993)
- Dedeçay, Servet, "Kıbrıs'ta Enformasyon Veya Yazılı Sözlü Basın", Gelişim Ofset, Lefkoşa 1998.
- Duran, Ragıp, "Burası Dünya Polis Radyosu! Global Medya Eleştirileri", YKY, İstanbul 199.
- Erdoğan, İrfan; Alemdar, Korkmaz, "İletişim ve Toplum", Bilgi Yayınevi, Ankara 1990.
- Ergül, Hakan, "Televizyonda Haberin Magazinelleşmesi", İletişim Yayınları, İstanbul 2000.
- Girgin, Kaan, "Haber Yazma Teknikleri, Haberci Adayının El Kitabı", İnkılap Yayınevi, İstanbul 1998.
- Güneş, Sadık, "Medya ve Kültür, Sessiz Yığınların Kültürel İntiharı", Vadi Yayınları, Ankara 1996.
- İçel, Kayıhan, "Kitle Haberleşme Hukuku", Beta Yayınları, İstanbul 1990.
- Jeanneney, Jean Noel, "Başlangıcından Günümüze Medya Tarihi", YKY, İstanbul 1998.
- Kanlı, Özer, "Radyo-TV Haberciliği" Basılmamış Ders Notları, YDÜ 2000.
- Kaya, A. Raşit, "Kitle İletişim Sistemleri" Teori Yayınları, Ankara 1995.
- Kıbrıs Gazetesi, "Bazı Parti Liderleri Dünyayı Yanıltıyor", Lefkoşa 7 Aralık 2000.
- Kıbrıs Gazetesi, "Meclis BRT'yi Tartıştı" Lefkoşa 13 Ocak 2001.
- Kışlalı, A. Taner, "Siyaset Bilimi", İmge Kitabevi, Ankara 1997.
- KKTC Anayasası, "Basın Özgürlüğü", Devlet Basımevi, Lefkoşa
- Küçük, Mehmet, "Medya, İktidar, İdeoloji", Ark Yayınevi, Ankara 1994.
- McQuail Denis, Windahl Sven, "Kitle İletişim Modelleri", İmge Yayınevi, Ankara 1997.
- Mutlu, Erol, "İletişim Sözlüğü", Ark Yayınevi, Ankara 1995.
- Tokgöz, Oya, "Temel Gazetecilik", İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2000.
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998.

DİZİN

- Alemdar, Z: 1
Alkan, T: 10
Bektaş, A: 3, 11
BRTK Yasası: 16
Dedeçay, S: 17
Duran, R: 10
Erdoğan, İ: 3
Ergül, H: 18, 19, 21, 22
Girgin, K: 1
Güneş, S: 7, 15, 20
İçel, K: 2, 3, 4, 5
Jeanneney, J-N: 26
Kanlı, Ö: 13, 14
Kaya, A.R: 20, 25
Kıbrıs Gazetesi: 25, 27
Kışlalı, A.T: 11
KKTC Anayasası: 5
Küçük, M: 9
Mc. Quail D, W.S.: 14
Mutlu, E: 7, 8
Tokgöz, O: 6, 7
Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük: 1